

**«ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»**

**Факультет суспільних та прикладних наук
Кафедра права та публічного управління**

на правах рукопису

КАРП'ЮК РОСТИСЛАВ ОЛЕГОВИЧ

УДК 351. 9: 34.08

**ТЕМА РОБОТИ:
«ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ»**

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Наукова робота на здобуття кваліфікації магістра

Науковий керівник:

Зварич Роман Васильович

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри права та
публічного управління

Івано-Франківськ - 2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та вивчення джерел інформації для написання кваліфікаційної роботи	до 22 вересня 2023 року	<i>виконано</i>
2	Складання плану кваліфікаційної роботи та затвердження керівником	до 29 вересня 2023 року	<i>виконано</i>
3	Написання розділу 1 <i>Теоретичні засади формування державної антикорупційної політики</i>	до 27 жовтня 2023 року	<i>виконано</i>
4	Написання розділу 2 <i>2. Державна антикорупційна політика як важливий елемент сучасного державотворення в Україні</i>	до 24 листопада 2023 року	<i>виконано</i>
5	Написання розділу 3 <i>3. Формування антикорупційної політики України в умовах сучасних викликів</i>	до 25 грудня 2023 року	<i>виконано</i>
6	Написання вступу, висновків та формування списку використаних джерел	до 31 грудня 2023 року	<i>виконано</i>

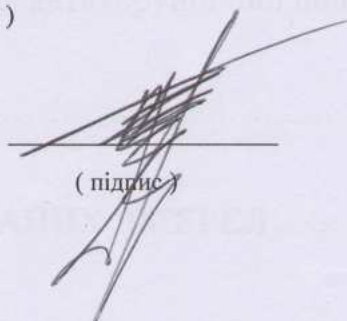
Студент

(підпис)

Карп'юк Р. О.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Р. Зварич

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

У кваліфікаційній роботі обґрунтовано та узагальнено теоретико-методологічні засади формування антикорупційної політики в Україні, вивчено зарубіжний досвід у запобіганні та протидії корупції як напрямок створення національної антикорупційної стратегії в Україні. В першому розділі роботи досліджено науково-теоретичні засади формування державної антикорупційної політики. У другому розділі проаналізовано державну антикорупційну політику як важливий елемент сучасного державотворення в Україні. За результатами проведеного аналізу в третьому розділі роботи розкрито шляхи формування антикорупційної політики України в умовах сучасних викликів.

Ключові слова: корупція, державна антикорупційна політика, держава, публічне управління, антикорупційна стратегія, протидія корупції.

ANNOTATION

The qualification work substantiated and summarized the theoretical and methodological principles of the formation of anti-corruption policy in Ukraine, studied foreign experience in preventing and countering corruption as a direction of creating a national anti-corruption strategy in Ukraine. In the first section of the work, the scientific and theoretical foundations of the formation of the state anti-corruption policy are investigated. The second chapter analyzes the state anti-corruption policy as an important element of modern state-building in Ukraine. Based on the results of the analysis, the third section of the work reveals the ways of forming the anti-corruption policy of Ukraine in the conditions of modern challenges.

Key words: corruption, state anti-corruption policy, state, public administration, anti-corruption strategy, anti-corruption.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....	8
1.1 Корупція як суспільне явище.....	8
1.2 Генеза наукових досліджень щодо виникнення корупції в системі суспільних відносин.....	15
1.3 Загальна характеристика державної антикорупційної політики.....	23
РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ.....	35
2.1 Національна антикорупційна політика України: історія формування.....	35
2.2 Формування антикорупційної політики в Україні в контексті забезпечення ефективного публічного управління.....	44
2.3 Зарубіжний досвід у запобіганні та протидії корупції як напрямок створення національної антикорупційної стратегії в Україні.	52
РОЗДІЛ 3 ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.....	62
3.1 Оцінка ефективності інструментів антикорупційної політики в Україні.....	62
3.2 Антикорупційна політика України в умовах війни.....	68
3.3 Шляхи вдосконалення антикорупційної політики України в умовах.....	72
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні корупція є тим соціальним явищем яке значною мірою перешкоджає діяльності влади у побудові демократичної та правової держави, а також призупиняє проведення реформ у різних галузях: економічній, політичній, соціальній і безперечно у галузі публічного управління та адміністрування. Для того, щоб цього не відбувалося держава створити ефективну антикорупційну стратегію та здійснювати продуману антикорупційну політику.

Ефективність антикорупційної стратегії та антикорупційної політики є основою для побудови в Україні демократичної правової держави, яка є людиноцентрованою і соціальною, а норми права мають найважливіше значення. Створення і реалізація сучасної антикорупційної політики є її важливою передумовою проведення реформ в Україні, які мають на меті вдосконалення діяльності органів державної влади.

Для того, щоб у країні запрацювали демократичні принципи управління необхідно розробити та належним чином реалізувати впровадження антикорупційних заходів як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях.

Теоретичним засадам формування державної антикорупційної політики присвятили свої праці такі вчені як: П. Гаман, В. Євдокимов, А. Закалюк, М. Мельник, С. Мережко, В. Нонік, В. Трепак та ін.

Формування антикорупційної політики в Україні в умовах сучасних викликів досліджували: Т. Василевська, О. Мельник, С. Мережко, К. Намчук, К. Нестеренко, А. Новак, Р. Романюк, Д. Солодун, Т. Фесенко,

Проблема розробки теоретичних, методологічних і практичних рекомендацій для вдосконалення державної антикорупційної політики уже

тривалий час досліджується у науковому середовищі, однак, вони здебільшого стосуються юридичних механізмів такого регулювання. Нам би у своєму дослідженні хотілося б розглянути формування антикорупційної політики з точки зору ефективності публічного управління та використання інформаційно-комунікаційної діяльності як інструменту такої політики в контексті сучасних викликів, які постали перед нашою державою.

Метою магістерської роботи є теоретичне, методичне та практичне обґрунтування формування антикорупційної політики в Україні.

Досягнення даної мети обумовило необхідність вирішення наступних **завдань:**

- охарактеризувати корупцію як суспільне явище;
- проаналізувати генезу наукових досліджень щодо виникнення корупції в системі суспільних відносин;
- дати загальну характеристику державної антикорупційної політики ;
- дослідити історію формування національної антикорупційної політики України;
- проаналізувати формування антикорупційної політики в Україні в контексті забезпечення ефективного публічного управління;
- вивчити зарубіжний досвід у запобіганні та протидії корупції як напрямок створення національної антикорупційної стратегії в Україні;
- проаналізувати ефективність інструментів антикорупційної політики в Україні;
- проаналізувати антикорупційну політику України в умовах війни;
- запропонувати шляхи вдосконалення антикорупційної політики України в умовах.

Об'єктом дослідження є процес формування антикорупційної політики в Україні.

Предметом дослідження є механізми та способи реалізації антикорупційної політики в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження застосовувалася система загальних та спеціальних методів наукового пізнання. Зокрема, *діалектичний метод* дав можливість забезпечити повноту, об'єктивність, всебічність та конкретність результатів дослідження; *системно-структурний метод* застосовано при узагальненні нормативної бази та наукової літератури; *логіко-догматичний метод* – став у нагоді при тлумаченні окремих наукових та законодавчих термінів, формулюванні визначень юридичних понять; *метод аналізу і синтезу*, а також *порівняльний метод* були використані для дослідження процесу формування антикорупційної політики в Україні

Новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні важливості формування антикорупційної політики в Україні. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку концептуальних положень, що вирізняються науковою новизною та мають важливе теоретичне та практичне значення, зокрема, формування антикорупційної політики з точки зору ефективності публічного управління та використання інформаційно-комунікаційної діяльності як інструменту такої політики в контексті сучасних викликів, які постали перед нашою державою.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в роботі положення, висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у:

– науково-дослідній діяльності – як основа для подальшого дослідження проблем формування національної антикорупційної політики, зокрема, адаптації українського законодавства до стандартів ЄС;

–правозастосовчій діяльності – для формування критеріїв ефективності процесу формування національної антикорупційної політики та можливості його вдосконалення;

– навчальному процесі – при розробленні нових та оновленні існуючих навчальних курсів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Опис структури роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 91 сторінка. Список джерел містить 72 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1 Корупція як суспільне явище

У ХХІ столітті, особливо в останні десять років, проблема, відома як корупція, знову стала предметом значної уваги для дослідників і практиків. В розвинених та розвиваючихся країнах, будь великих або малих, незалежно від їх технологічного рівня, уряди відстаються через звинувачення у корупції, відомі політичні діячі (включаючи президентів та прем'єр-міністрів) втрачають свої посади, а в окремих випадках навіть потрапляють за ґрати

Як зазначає С. Мережко: «Корупція – це не нове явище. Понад дві тисячі років тому головний радник імператора Чандрагупти Маур'ї Каутілья написав книгу «Arthashastra», в якій ідеться про корупцію. Сім століть тому відомий письменник Данте помістив хабародавців в самі глибини пекла, продемонструвавши таким чином середньовічну неприязнь до корумпованої поведінки. У деяких своїх п'єсах Шекспір показував особливості корупції того , а американська Конституція зробила хабарництво та зраду двома злочинами, які можуть привести до імпічменту президента США ступінь уваги, що приділяється корупції в останні роки, безпрецедентна. Це можна, зокрема, побачити, і на прикладі України, в якій боротьба з корупцією протягом останніх десяти років стала одним з провідних напрямів реалізації державної політики (детальніше про це буде йтися у наступному розділі). Написання книг про корупцію стало в різних країнах популярною тенденцією. Ступінь уваги, що приділяється зараз корупції, природно, призводить до питання, чому зараз так багато уваги? Тому що корупції більше, ніж в минулому? Чи тому, що більше уваги приділяється явищу, яке завжди існувало, але багато в чому, хоча і не повністю, ігнорувалося? Відповідь не очевидна, і немає достовірних

статистичних даних, які дозволили б отримати остаточну відповідь» [23].

Тим часом, можна висунути кілька аргументів, які свідчать про те, що увага до корупції у XXI столітті є більшою, ніж коли-небудь раніше.

По-перше, кінець холодної війни припинив політичне лицемірство, яке примушувало деяких приймати рішення в ігноруванні політичної корупції в країнах, що розвиваються (зокрема, у Демократичній Республіці Конго). Доти, поки ці країни перебували у вірному політичному таборі, була тенденція ігнорувати очевидні випадки високорівневої корупції. "Все прощалося". Також, наслідком кінця холодної війни стало те, що у міжнародній політиці Сполучені Штати Америки стали відігравати більш важливу роль, особливо завдяки їхньому впливу в деяких міжнародних установах

Політики США стверджують, що американські компанії втратили в іноземних угодах через те, що закон забороняв їм віддачу хабарів іноземним посадовим особам. Для цих компаній дача хабарів є злочином, і оплачені суми не можуть бути включені в оподатковувану базу як витрати. Тому американська політика спрямована на боротьбу з корупцією на міжнародному рівні, оскільки це може поліпшити позиції американських компаній на світовому ринку.

По-друге, глобалізація призвела до того, що люди з країн з низьким рівнем корупції часто мають зв'язки з людьми з країн, де корупція має локальний або обмежений характер. Це спричинило зростання міжнародної уваги до корупції, особливо тоді, коли деякі компанії відмовлялися від вигідних контрактів через вимоги щодо хабарів для укладання угод. Крім того, глобалізація призвела до збільшення міжнародної торгівлі та бізнесу, що створило ситуації, де сплата хабарів (часто відомих як "комісійні") може бути дуже вигідною для великих компаній, які отримують переваги перед конкурентами. Ці великі хабарі надаються для отримання іноземних контрактів або отримання привілеїв на ринках чи певних пільг, таких як податкові пільги.

Деякі експерти оцінюють, що до 15% від загальної суми грошей, витрачених на придбання зброї, можуть складати "комісійні", які потрапляють до приватних рук.

По-третє, у минулому столітті спостерігалася тенденція не звертати увагу на корупцію в країнах з централізованим плануванням, внаслідок нестачі інформації або небажання говорити про це. Проте зараз відомо, що у таких країнах, як Китай, або в країнах, що вживають суворо регламентовану економічну діяльність, таких як Нікарагуа та Танзанія, існує значна кількість випадків корупції. Тоді цю практику або ігнорували, або про неї мовчали. Країни-донори також намагалися зменшити цю проблему в країнах, яким вони надавали інвестиції, навіть у випадках неправомірного використання чи привласнення коштів. Збільшення інвестицій та зростання економічної конкуренції ставили питання контролю над їх використанням та зменшення витрат, які часто збільшувалися через корупцію, у центр уваги. Отже, потреба у досягненні економічної ефективності стала все більш актуальною, а злочини, пов'язані з корупцією, привертають все більше уваги.

По-четверте, зростання кількості країн з демократичними урядами та вільними та активними засобами масової інформації створило середовище, де обговорення корупції вже не є табу. У деяких країнах політичні зміни призвели до збільшення кількості повідомлень про випадки корупції.

По-п'яте, значну роль у інформаційному просторі почали відігравати соціальні мережі, через які багато громадян отримують інформацію про політику, політиків та посадових осіб різних рівнів і рангів.

По-шосте, в багатьох країнах все більшу роль у боротьбі з корупцією відіграють неурядові організації, такі як «Transparency International», які висвітлюють проблеми корупції та намагаються створити антикорупційні рухи. Останнім часом у боротьбі з корупцією все більше значення набирають такі міжнародні фінансові установи, як МВФ та Світовий банк, а також інші

міжнародні організації. Крім того, емпіричні дослідження корупції сприяли глибшому розумінню економічних втрат, пов'язаних з цією проблемою.

По-сьоме, збільшення ролі держави в економіці виражається:

- 1) значному зростанні рівня оподаткування в багатьох країнах;
- 2) значному збільшенні рівня державних витрат;
- 3) значному посиленні регулювання та контролю над економічною діяльністю з боку урядів.

Протягом останніх десятиліть у багатьох країнах для багатьох економічних операцій або видів діяльності потрібні різні види дозволів або ліцензій від кількох державних установ. Це створює можливість для бюрократів, відповідальних за видачу дозволів, вимагати хабарі або приймати їх. Важливо відзначити, що вплив, який високі податки, високий рівень витрат та нові правила справляють на корупційні дії, є не миттєвим, а скоріше залежить від часу та встановлених норм поведінки. У країнах з добре функціонуючою та чесною бюрократією короткостроковий вплив розширеної ролі держави на державних службовців буде обмежений. Протягом певного періоду часу державні посадовці можуть утримуватися від корупційних дій, відкидаючи спроби хабарництва та не ініціюючи подібні дії. У країнах, де така традиція відсутня, більш агресивна роль держави, виражена у вищих податках, більших державних витратах і поширеннішому регулюванні, безпосередньо впливає на поведінку державних службовців та розповсюдження корупції.

По-восьме, приватизація є однією з ключових економічних змін, яка тісно пов'язана з корупцією. Державні або комунальні підприємства виступають основним джерелом корупції, зокрема політичної, оскільки їх використовують для фінансування політичних партій та забезпечення робочих місць певним політичним групам. Приватизація неприродних монополій спрямована на зменшення цієї форми корупції, оскільки вона усуває інструмент, який часто використовується в політичній корупції. Однак сам процес приватизації

створює ситуації, коли одні особи (міністри, високопосадовці) мають право приймати рішення на свій розсуд, тоді як інші (менеджери та інсайдери) мають інформацію, недоступну стороннім особам, для використання приватизації у своїх інтересах. Ці проблеми спостерігаються в усіх регіонах світу, зокрема в країнах з перехідною економікою, де зловживання можуть бути особливо значними. У деяких країнах терміни "позбавлення власності" та "номенклатурна приватизація" використовуються для опису таких зловживань, де деякі люди збагачуються через передачу державних підприємств у приватні руки. Наприклад, у деяких випадках в Україні банки стали акціонерами ключових промислових підприємств та організацій за схемою «позика під акцію».

Між тим, як зазначає С. Мережко: «...перед тим, як говорити про антикорупційну політику, важливо зрозуміти сутність корупції як суспільного явища, виявити її причини та види. Корупція визначається по-різному, причому кожне визначення має свої обґрунтування щодо причин та походження корупції. Так, зокрема, в науковій літературі можна зустріти такі визначення. Економіст С. Роз-Аккерман визначає корупцію визначено як економічну поведінку в умовах ризику, пов'язаного з учиненням злочину та можливим покаранням за нього».

Юрист А. Закалюк зазначає, що: «...є чотири взаємопов'язані властивості корупції:

- 1) діяння або сукупність діянь певних уповноважених осіб;
- 2) діяльність у сфері здійснення влади, владних або інших публічних повноважень;
- 3) система стосунків за схемою: підкуп – продажність – задоволення потреб;
- 4) суспільне явище деформації, розкладання влади, публічних інституцій» [11, с. 185].

Представник науки «державне управління» М. Мельник наводить цілих шість визначень корупції, зокрема «...так, зокрема, він її розглядає як наступні явища:

1) підкуп і продажність державних чи інших службовців (за такого підходу корупцію ототожнюють із хабарництвом);

2) зловживання владою чи службовим становищем, учинене з корисливою метою;

3) зловживання владою чи службовим становищем, учинене з будь-якої особистої зацікавленості;

4) використання службових повноважень, статусу посади, а також її авторитету та пов'язаних із ними можливостей для задоволення особистого інтересу або в групових інтересах;

5) елемент (ознака) або різновид організованої злочинності;

6) поняття, визначення якого обмежене лише загальними ознаками, відсутністю чітких формулювань, які б дали змогу виділити суттєві ознаки цієї правової категорії» [19, с. 113–116].

В. Трепак розглядає корупцію як: «...соціальне, системне явище, що полягає в неправомірному використанні особами, які мають владні чи управлінські повноваження, власного становища, статусу, авторитету в особистих або корпоративних інтересах, що призводить до розкладання, деградації влади та соціального управління» [51].

Є. Мережко зазначає: «У більшості випадків науковці погоджуються з тим, що корупція пов'язана з конкретною поведінкою конкретної людини. Між тим, на жаль, за поведінкою часто важко спостерігати, оскільки корупційні акти, як правило, відбуваються не серед білого дня. Загалом, найбільш популярним та простим визначенням корупції є таке: «корупцією є зловживання публічною владою з метою отримання особистої вигоди. Таке визначення, зокрема, використовується Світовим банком. З цього визначення

не слід робити висновок про те, що корупція не може існувати в діяльності приватного сектора. Особливо на великих приватних підприємствах, це явище явно існує, як, наприклад, при закупівлі або навіть під час найму на роботу. Воно також існує в приватній діяльності, яка регулюється. Іноді зловживання державною владою не обов'язково для особистої вигоди, а для вигоди своєї партії, класу, друзів, сім'ї тощо» [23].

Вчений додає: «Фактично, у багатьох країнах частина доходів від корупції йде на фінансування діяльності політичних партій. При цьому варто погодитися, не всі акти корупції призводять до сплати хабарів. Наприклад, державний службовець, який стверджує, що хворий, але їде у відпустку, зловживає своїм службовим становищем в особистих цілях. Таким чином, він робить корупційний акт, навіть якщо не отримував хабаря. Або високопосадовець (наприклад, президент країни) приймає рішення про побудову аеропорту в рідному місті, чим також здійснює корупційний акт, не пов'язаний з отриманням чи сплатою хабаря. Важливо також відрізнити хабарі від подарунків. У багатьох випадках хабарі можуть бути замасковані під подарунки. Але хабар, на відміну від подарунка передбачає взаємність. Однак, незважаючи на те, що цей подарунок, передбачає взаємність відмінність має основоположне значення, часом буває важко виявити й довести ознаки корупційного діяння, а також зробити певні узагальнення для формулювання визначення таких понять, як корупції і хабар. Для цього необхідно відповісти на питання, в який момент подарунок стає хабарем; чи залежить ця відмінність від розміру подарунка; як щодо культурних відмінностей, які можуть пояснити різні розміри подарунків; що робити, якщо великий подарунок отримує не той, хто надає послугу, а родич цієї людини тощо» [23].

На думку С. Мережка: «Ідентифікація навіть таких понять, і як «корупція» і як «хабар» є дуже складною. Узагальнення наведених визначень дозволяє стверджувати, що:

– хабар – це плата посадовій особі за вчинення неправомірних дій на користь тієї особи, що дає;

– корупція – це явище, що характеризує зловживання своїм посадовим становищем в особистих (корпоративних) цілях з метою отримання неправомірної вигоди. При цьому акти корупції можна класифікувати за різними категоріями.

Корупція може бути:

– бюрократичною («невеликою») або політичною («великою»), тобто, – корупція з боку бюрократії або політичного керівництва;

– здійснюваною з метою зниження витрат (для хабародавця) або – збільшення вигоди;

– наданням або отриманням хабаря;

– примусом або змовою;

– централізованою або децентралізованою;

– передбачуваною або непередбачуваною;

– з готівкою або без неї». [23].

Таким чином поняття є корупції є складним соціальним явищем, яке має тисячолітню історію та в усі часи засуджувалося суспільством та владою, принаймі на декларативному рівні. Разом з тим, реальний стан справ доволі часто не відповідає декларативним намірам і ефективність боротьби з цим негативним явищем доволі часто залежить не стільки від наявності відповідної нормативної бази, скільки від «політичної волі» органів державної влади та громадської свідомості самого суспільства.

1.2 Генеза наукових досліджень щодо виникнення корупції в системі суспільних відносин

У сучасних умовах світового розвитку одна з ключових проблем, від вирішення якої залежить еволюція суспільства, - це корупція. Цей гіперпаразит,

який приймає різноманітні форми і прояви, зараз інфікує практично всі сфери життєдіяльності суспільства: управління, виробництво, фінанси і так далі. Часто ми стикаємося з цією проблемою на дорозі, у навчальних закладах, у медичних установах, в адміністративних структурах і так далі. Корупція в цих установах фактично викриває громадян з можливості отримувати безкоштовні державні послуги, змушуючи їх оплачувати за такі послуги.

Корупція стає серйозним фактором, що значно уповільнює соціальні, економічні та політичні зміни, а також перешкоджає досягненню цілей сталого розвитку, впровадженню європейських життєвих стандартів і здобуттю провідної позиції в світі. Крім того, корупційні явища створюють протилежність між правовою та демократичною державою, перешкоджають реалізації принципу пріоритету прав людини та громадянина, негативно впливають на духовну складову суспільства, посилюють ідеологічну кризу і ушкоджують ключові інститути суспільства, включаючи державну службу. Дії корупціонерів наносять нищівний удар системі розвитку людського потенціалу нації.

Відсутність ефективних засобів боротьби з корупцією, поширення ризиків, що сприяють корупції в усіх сферах суспільного життя, та толерантне ставлення більшості громадян до корупційних явищ призвели до того, що корупційна діяльність на всіх рівнях влади перешкоджає проведенню реформ, визначених керівництвом держави як невідкладні та масштабні. Проблема корупції існує практично у кожній країні і становить загрозу як для країн з розвиненою економікою, так і для країн, що переживають економічні труднощі.

В. Нонік зазначає: «Світовий досвід протидії корупції досить багатий, однак суспільство так і не змогло справитися з цією серйозною проблемою. Навіть коли держави спрямовували зусилля на формування конструктивної антикорупційної політики в процесі побудови громадянського суспільства і

воліли з нею боротися, то результати цієї роботи були не завжди позитивними і ефективними. Однак без постійної їй протидії корупція має властивість розширюватися. Ось чому все більш очевидним для будь-якої держави стає здійснення постійної антикорупційної політики, яка повинна стати самостійною функцією держави. Актуалізація проблеми корупції та її впливу на різні сфери суспільного життя, може створити враження начеб то проблема сьогодення, проте дане явище зародилося із формуванням перших об'єднань людей та формування перших проявів державності і супроводжує розвиток людської цивілізації незважаючи на загальне засудження корупційної діяльності та визнання масштабності заподіяної нею шкоди» [26].

Науковець вважає; «Для формування комплексного уявлення про напрями боротьби з корупцією як з явищем, що скрізь проникає є потреба у вивченні історичних аспектів даного явища, як передумови його впливу на ефективність системи державного управління Корупція як соціальне явище бере свій початок з проявом владних взаємовідносин у людському житті. В епоху створення племінних і міжплемінних союзів та формування спільностей / народностей у лідерів виникла необхідність у веденні переговорів з іншими союзами, розв'язанні міжетнічних, міжобщинних, міжплемінних конфліктів, в іншій управлінській діяльності, що зменшувало їх особистий внесок у господарську діяльність первісного (додержавного) суспільства. Внаслідок зміни форми участі у племінному житті з'явилася потреба у певній винагороді за витрачений на громадські справи час іншими благами та результатами праці, тому племена, що входили до складу союзу та отримували захист, повинні були робити підношення-подарунки. Також з метою уникнення збройних нападів та розграбування сусідні племена вдавалися до встановлення договірних відносин у формі відкupu від завоювання. З цього випливає, що запровадження традицій «підношення – подарунок – підкуп» виникло майже із зародженням людської

раси на землі та набуло ознак системного явища з виокремленням функцій управління в суспільній або господарській діяльності» [26].

На думку В. Ноніка: «Сутність такого явища як «підношення - подарунок – підкуп» являє собою єдність трьох елементів:

1) відповідна прихильна реакція особи, що отримує блага;

2) винагорода за бажане діяння «особи-отримувача»;

3) вилучення частини доходу із майнового стану роду / племені / індивіда. На кожному еволюційному етапі розвитку людського суспільства «суспільство без держави державно організоване суспільство» людина організовувала своє життя так, щоб найбільш успішно пристосовуватися до мінливих умов існування та задовольняти свої зростаючі потреби через механізм перерозподілу благ. Такий перерозподіл відбувався відповідно до встановлених норм моралі і звичаїв. Надалі з розвитком обміну це явище поділяється на дві складові: безпосередньо «подарунок» і «підношення – підкуп». Останнє робиться тепер лише особам, які займають певне соціальне становище, що в правовій науці, як правило, називають «потестарною владою», в економічній - «дискреційною» [26].

Важливо відзначити, що на цьому етапі феномен "підношення – підкуп" не можна розглядати як шкідливе явище; навпаки, воно відіграє позитивну роль, оскільки допомагає звільнити людей, що займають посади в урядовому суспільстві, від щоденних побутових турбот і є попереднім до корупції, що поширюється, заохочену нормами первісної моралі. З одного боку, "підношення – підкуп" передбачає відповідну реакцію того, хто отримує підкуп, у формі прихильності до певної особи, з іншого – той, хто дає підношення, не може розраховувати на однозначну прихильність, а лише сподівається на неї. Це спричинило трансформацію "підношення – підкупу" у "посадові" (або "службові", соціальні) привілеї, які, згідно зі звичаєм

(традицією), повинні надаватися особі, що займає певне соціальне положення в урядовому суспільстві. Це веде до декількох висновків, зокрема: можливість отримання благ через своє соціальне становище є передумовою для корупції.

Практика "підношення подарунків як підкупу" не розглядалася як соціально шкідливе явище, а навпаки, вона підтримувалася моральними нормами, що сприяло можливості подальшого розвитку суспільства. Це був елемент легального первісного механізму перерозподілу суспільних благ. Передкорупційна практика породжує "посадові" (або "службові", соціальні) привілеї, які згідно з традиціями повинні бути надані особі з певним соціальним статусом в додержавному суспільстві. Під час дослідження коріння корупційної діяльності різні дослідники, як з-за кордону, так і в Україні, звертаються до прикладів історії, зокрема, Стародавнього Єгипту, Вавилону, Індії, Китаю, Стародавньої Греції та Риму.

Світова історія показує, що використання посадового становища в особистих інтересах завжди засуджувалося, але в той же час широко було поширеним явищем у всіх державах. З метою ідентифікації формування зародження та розвитку корупції в стародавньому світі розглянемо її специфіку та методи боротьби з нею в стародавніх цивілізаціях, а саме: Вавилоні, Китаї, Індії та Єгипті. Вавилон. Вавилон, будучи однією з найдавніших людських цивілізацій, вперше зіткнувся з проблемами корупції. Варто зазначити, що в людській свідомості Вавилону корупція має походження від міфу, як власне й зародження політико-правової думки.

Як слушно зауважує В. Євдокимов: «Крім того, на формування суспільної свідомості, а в подальшому на правову, економічну та політичну системи впливає релігія. Питання релігії як чинника розвитку економічних систем досліджувалося автором в контексті формування ісламської економічної моделі та викладено в праці» [9].

Саме Вавилон, як перша держава, що зіткнулася з корупцією, стала піонером у боротьбі з цим явищем. В Законах Хаммурапі особлива увага приділялася корупції в судовій системі. Наприклад, передбачалося, що якщо суддя виніс рішення у справі та пізніше змінив його, то він мав бути покараний штрафом у дванадцять разів більшим за позовну суму у справі.

В сучасному Китаї боротьба з корупцією відзначається своєрідністю та високим рівнем суворості. Проте ця проблема не є новою для країни і має свої корені ще з давнього Китаю. Перші згадки про корупцію та її протидію відносяться до часів династії Шан, коли це стосувалося воєначальників та керівників держави. Досліджуючи історію Китаю, В. Сідіхмеінов відзначає, що бюрократичний апарат формувався на конкурентній основі серед найбільш освічених людей. Оскільки доступ до якісної освіти був обмежений для звичайних громадян інтелектуально розвинутими, то саме з їх середі формувався клас чиновників, які ділилися на різні ранги.

Закони Ману», написані у період з 2 століття до нашої ери до 2 століття нашої ери, включають численні вказівки щодо поведінки правителів. Вони стверджують, що монарх має покарати тих, які призначені для управління суспільними справами, але використовують свої посади для особистої вигоди, завдаючи шкоду справам тих, хто потребує допомоги. Монарх повинен позбавляти їх майна. Також, тих, хто розпускає міністрів, монарх має стратити.

Аналізуючи праці істориків, можна прийти до висновку, що проблема корупції та боротьба з нею в Китаї є актуальною як для сучасної країни, так і для минулого правління. Це свідчить про те, що це негативне соціальне явище існувало в стародавньому світі в різних цивілізаціях. Отже, корупція не є характерною лише для конкретної соціальної структури, а має свої власні особливі форми прояву в різних країнах залежно від географічного положення, релігії, форми уряду та політичної системи.

Що ж до стародавньої Індії, то у своїй праці В. Нонік так характеризує стан справ у той час: «Монарх, будучи законодавцем і вищим суддею, призначав усіх вищих сановників. Він формував три дорадчих органи:

1) таємна рада, що складався з особливо довірених осіб;

2) паришад, в який входили чиновники вищих рангів;

3) раджасабха, що складався з представників провінцій, міст і селищ.

Особлива роль в боротьбі зі зловживаннями чиновників відводилася шпигунської службі, яка підпорядковувалася безпосередньо монарху. Територія держави ділилася на провінції, області, округи зі своїм чиновницьким апаратом. У містах і селищах владу очолювали місцеві вожді - раджі, їм на допомогу населенням терміном на один рік обиралися панчаяти, які, власне, і вирішували всі справи провінції. У деяких населених пунктах існувала республіканська форма правління. Даний механізм, якщо і залишав місце сваволі, то повинен був укладати його в надзорські рамки. Однак цього не сталося з наступних причин:

1) поділ суспільства на варни дозволяв заміщати управлінські посади тільки кшатріям, тобто був створений клас чиновників;

2) більшість населених пунктів внаслідок специфічних кліматичних умов та особливостей географічного розташування (важкодоступності) фактично були відірвані від постійного впливу центральної влади;

3) всевладдя чиновників на підвідомчій їм території і / або над які у них в підпорядкуванні особами;

4) залишився примітивним, заснованим на годуванні державний механізм перерозподілу благ» [26].

Питанню протидії корупції приділяли значну увагу і в стародавньому Єгипті. У відкритому археологами давньоєгипетському папірусі, який знайшли, згадується про випадки корупції серед державних службовців фараона - жреців,

оскільки вони мали особливе значення в давньому Єгипті. Посада жреця була досить привабливою, оскільки вона надавала право на частину храмового майна і відповідні земельні володіння. Ця перша писемна згадка про корупцію налічує не менше як 3000 років. У середньовіччі поняття корупції отримало особливий сакральний-релігійний характер - як спокуса диявола, обман, душевне руйнування особистості. Особливо хабарництво процвітало в судовій системі, тому боротьба за ці посади завжди була предметом корупції. Наприклад, деякі джерела зазначають, що посади жреців купувалися за срібло або давалися у вигляді хабара (VII-VI ст. до н.е.). Ця ситуація спонукала до початку боротьби з корупцією. Першим, хто відреагував на це, був фараон Рамзес I. Згідно з указом фараона, хабарництво покаралось відсіченням носа і відправленням на каторгу. Крім того, корупція в Стародавньому Єгипті процвітала в державних справах, а також мала значний вплив у зовнішніх зв'язках. В. Томсінов у своїй праці зауважує, що за гроші в стародавньому світі не лише отримували посади, але й здобували трони.

У праці В. Ноніка зазначено: «Головною причиною зростання корупції також є швидке і, як правило, незаконне і несправедливе збагачення олігархії. В історії таке збагачення відбувалося найчастіше в умовах інтенсивної зовнішньої торгівлі (глобалізації), але це могло відбуватися й з інших причин - шляхом масштабних зовнішніх завоювань і військових грабежів, а також прямим підкупом з боку іноземних держав. Кризи корупції існували з найдавніших часів - щонайменше, з VI тис. до н.е., в переважній більшості випадків саме глобалізація в давнину була причиною криз корупції і загибелі цивілізацій і етносів». [27].

Таким чином можна зазначити, що у всі часи і у всіх народів корупція визначалася негативним явищем і зазнавала переслідувань. А історія антикорупційної політики та протидії цьому шкідливому для суспільства явищу

заклала основні догми, які більше чи менше успішно використовуються у більшості країн і до сьогодні.

Загальний висновок полягає в тому, що аналіз історичних аспектів корупції в управлінні державами Стародавнього Світу дозволяє отримати комплексне уявлення про її вплив на суспільні відносини. Корупція, яка була складовою державного управління з самого початку існування держави, проникала в різні сфери життя і стала необхідною складовою механізмів управління та економічних відносин. Особливості її прояву в стародавньому світі показують, що корупція є складним явищем, що вбудовується в структуру держави та суспільства і змінюється разом з ними в ході еволюції.

1.3 Загальна характеристика державної антикорупційної політики

Україна переживає демократичні перетворення, які включають складні процеси перебудови політичних, екологічних і правових відносин. Однією з найважливіших складових цього процесу є боротьба з корупцією. В Україні спостерігається надзвичайно високий рівень корупції, що визнаний як вітчизняними, так і зарубіжними аналітиками, експертами, громадськими та міжнародними організаціями, а також вищими органами законодавчої та виконавчої влади.

Зараз в Україні проходять демократичні зміни, які супроводжуються складними процесами реформування політичних, екологічних і правових відносин. Однією з ключових складових цього процесу є боротьба з корупцією. У країні фіксується високий рівень корупції, який визнають як в українських, так і в міжнародних аналітичних та експертних організаціях, а також у вищих органах влади.

Україна, так само як і усьому світі, стикається з проблемою корупції, яка вважається однією з найважливіших політичних, економічних і соціальних

проблем. Це явище є одним з найбільш небезпечних у сучасному світі, оскільки воно може стимулювати ненормативну діяльність у державному управлінні, гальмувати економічний розвиток і загрожувати багатьом аспектам конституційного та суспільного порядку, а також національній безпеці держави. Корупція підриває принципи демократії, порушує довіру до влади, порушує принципи права, справедливості та рівності перед законом, відповідальності за вчинені дії, чесної конкуренції, що призводить до зростання тіньової економіки та падіння авторитету держави в міжнародному співтоваристві.

Як зазначає О. Прохоренко: «Термін «корупція» походить від латинського «*corruptio*», що означає «псування», «розбещення», тобто може розумітися як розбещення окремих посадових осіб державного апарату. Символічним у цьому розумінні також є те, що тлумачення терміна «корупція» в численних словниках та енциклопедіях передує визначення іншого терміна латинського походження – «*corrosio*», що перекладається як «роз'їдання» й «руйнування» [42].

П. Гаман наголошує: «З початку 1990-х років уряд України вживав заходи з розроблення стратегії подолання корупції в державі, приймалися відповідні документи у формі державних програм, планів, концепцій тощо. Але антикорупційне законодавство проголошувало декларативні гасла й передбачало за них неадекватні санкції, які не могли служити заходом стримування вчинення злочинів потенційними корупціонерами. Тому такі заходи, як показують результати численних національних і закордонних досліджень, жодним чином не вплинули на стан та рівень корупції, який щороку тільки зростав» [6].

На думку В. Борисова та О. Кальмана: «На користь такого розуміння сутності корупції як соціального явища свідчить також багатоміліардний

історичний досвід. Явище корумпованості як «порчі» механізму управління публічними справами відоме людству з прадавніх часів, оскільки існувало фактично за будь-якого режиму й будь-якої влади. І так само давно люди намагаються встановити причини корупції та знайти способи її обмеження» [3].

О. Радіца зазначає: «В Україні корупція виникла не на порожньому місці, вона не з'явилась раптом із набуттям нашою державою незалежності, а є результатом історичного розвитку суспільства та держави. Проте сучасний рівень її поширення в державі набув небаченого раніше розмаху та впливу на політичні, економічні й інші соціальні процеси. Доцільно зазначити, що є принципова різниця між корупцією, яка базується на довготривалих, незмінних історико-культурних традиціях народу, та тією, що існує через безлад, який супроводжує будь-який перехідний період. перша – це «традиційна корупція», яка майже за означенням заперечує можливість ефективних реформ у майбутньому, а друга – це «сезонна корупція», яка зникне із закінченням перехідного періоду, що буде результатом успішно проведених реформ у політичній та соціально-економічній сферах держави. Проте за відсутності системної протидії корупції з боку держави та суспільства, це явище, незалежно від її виду, здатне до поширення. Тому ефективність запобігання та протидії корупції в процесі соціальної стабілізації й інституційного становлення української держави набуває особливого значення. Концентрація влади в руках обмеженого кола осіб і їх підзвітність спроможні призвести до надання гіпертрофованих повноважень адміністративному апарату, що зумовлює погіршення не лише економічного, а й політичного становища в державі. У зв'язку з цим особливої небезпеки набуває політична корупція, поширення якої призводить до гальмування реформ, сприяє діяльності корумпованих кланів, живить організовану злочинність, ускладнює відносини з іншими державами та загалом дискредитує ставлення до країни та її керівництва як на внутрішньому,

так і на зовнішньому рівнях. Окремі протести та протистояння в столиці та інших населених пунктах, які останнім часом мали місце в Україні, лише підтверджують це твердження» [43].

С Лашкет висловлює думку: «Корупція підриває засади демократичного устрою, довіру до влади, порушує принципи верховенства права, справедливості й рівності перед законом, відповідальності за вчинене діяння, чесної конкуренції, призводить до зростання тіньової економіки та падіння авторитету держави в міжнародному співтоваристві. За умови відсутності системної протидії корупції з боку держави та суспільства вона здатна до поширення та вкорінення в суспільних відносинах і в державній системі загалом. Сьогодні в Україні діє цілий комплекс причин поширення корупції, однією з базових є втрата реального і дієвого контролю з боку народу за інститутами публічної влади та за конкретними носіями такої влади. На жаль, на відміну від країн Західної Європи, в Україні громадянське суспільство до цього часу не стало головним учасником боротьби з корупцією [16].

О. Маркєєва зазначає: «Досвід боротьби з корупцією - як вітчизняний, так і світовий - засвідчує, що знищити її повністю як соціальне явище неможливо. Реальною метою антикорупційної політики можуть бути зменшення рівня та локалізація корупції в суспільстві, зміна її характеру, обмеження її впливу на соціально-політичні та економічні процеси. За умови відсутності системної протидії корупції з боку держави та суспільства вона здатна до поширення та вкорінення в суспільних відносинах і в державній системі загалом. Аналізуючи антикорупційну політику України, слід назвати чинники впливу на рівень корупції:

- непрозорість діяльності і не підзвітність органів державної влади;
- відсутність (або дуже малий відсоток) політичної волі щодо запобігання та протидії корупції, неефективна участь у цій роботі правоохоронних структур

та органів національної безпеки держави;

- розгалуженість дозвільно-регуляторної системи;
- надмірний вплив певних олігархічних груп на прийняття державних рішень та процедуру кадрових призначень;
- нерегульованість конфлікту інтересів;
- часто відсутність правил професійної етики на публічній службі;
- низький рівень забезпечення захисту прав власності;
- недотримання законодавства у сфері боротьби з корупцією, поєднане з його недосконалістю, суперечлива діяльність судової системи у цьому напрямі;
- відсутність системності в роботі з виявлення корупції в органах державної влади;
- відсутність публічного контролю за доходами та видатками вищих посадових осіб держави, а також ефективних механізмів участі громадянського суспільства у формуванні й реалізації антикорупційної політики» [17].

На думку П. Гамана: «Також не можна не звернути увагу й на те, що сьогодні прийняття нового антикорупційного законодавства, створення відповідних суб'єктів протидії корупції, про які згадувалося на початку статті, проходить і проходило під тиском громадянського суспільства на органи державної влади. Тому не випадково, що імплементація нового антикорупційного законодавства відбувається при відсутності політичної волі щодо ефективності протидії корупції. Про це свідчить й факт складного формування складу новостворених інституцій боротьби з корупцією, зволікання з початком їх практичної роботи та труднощами, що виникають на шляху їх діяльності. Як результат, очікувані від антикорупційної реформи зміни щодо зменшення корупційних проявів, утвердження стандартів добросесної поведінки в діяльності представників владних структур та бізнесу, мінімізація в їх діяльності корупційних ризиків, підвищення прозорості та

підзвітності як органів влади в цілому, так і окремих службових осіб перед суспільством і переважній більшості не знаходить свого реального втілення» [6].

Вчений додає: «Недосконалість антикорупційного законодавства, безсистемність, необґрунтованість та непродуманість його деяких положень звичайно спричиняють неефективну антикорупційну політику, але не вважаються головною проблемою. Тому, загальний аналіз системи запобігання корупції в Україні дозволяє дійти висновку, що наразі органи влади не демонструють рішучості до побудови стійкої та ефективної системи запобігання корупції. Носії політичної волі виявляються незацікавленими та неготовими реалізовувати антикорупційні реформи на практиці. Відсутність належної уваги з боку керівництва держави на такий стан справ лише підтверджує, що антикорупція, насправді, не є пріоритетом їх порядку денного. За роки незалежності України ухвалено чимало нормативних актів антикорупційного спрямування. Загальна їх кількість нараховує понад 100 законів України, указів і розпоряджень Президента України, постанов Верховної Ради України, Кабінету Міністрів, галузевих нормативних актів. Однак усі вони приймалися в різний час, різними органами, в деяких випадках – безсистемно, без належного наукового обґрунтування, внаслідок чого і виникають колізії та протиріччя в їх застосуванні» [6].

Крім того, зазначає науковець: «Із прийняттям низки антикорупційних законів у жовтні 2014 року в Україні здійснено найбільш масштабне та системне реформування антикорупційного законодавства. Зміни законодавчого поля стосувалися врегулювання ключових секторів антикорупційної діяльності в державі:

- 1) формування та моніторинг державної антикорупційної політики;
- 2) превентивна антикорупційна діяльність;

3) переслідування за корупцію.

Крім того, 28 квітня 2018 року Уряд України схвалив «Державну програму щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2018 –2020 роки».

О. Прохоренко зазначає: «Законодавство усуває певний дуалізм державних органів, відповідальних за антикорупційну політику серед іншого, ліквідується посада Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики та започатковується діяльність двох незалежних антикорупційних інституцій, відповідальних за різні аспекти формування та реалізації державної антикорупційної політики:

– Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) – центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізацію державної антикорупційної політики;

– Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) –державний правоохоронний орган, на який покладається протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці.

– Національна рада з питань антикорупційної політики (Національна рада) – здійснення системного моніторингу стану запобігання і протидії корупції в Україні, ефективності реалізації антикорупційної стратегії, заходів, що вживаються для запобігання і протидії корупції та подання Президентові пропозицій щодо поліпшення координації між суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії корупції. Склад Ради, як рекомендовано GRECO, має бути сформовано на паритетних засадах між владою та неурядовими організаціями» [42].

Маючи на увазі вищевикладене, вдосконалення державної

антикорупційної стратегії в Україні має бути спрямоване на поліпшення внутрішніх антикорупційних законів і структурних систем, а також на популяризацію антикорупційних методів у приватному секторі. Конкретні заходи щодо протидії корупції мають бути розроблені індивідуально для різних відділів та сфер діяльності, які вважаються найбільш вразливими. Таким чином, спеціальні ініціативи повинні впроваджуватися не окремо, а у взаємодії з загальними заходами або як їх доповнення.

Отже, деякі поради можуть бути корисними для декількох сфер одночасно, тоді як інші, які є дуже спеціалізованими, можуть бути застосовані лише в обмеженому контексті. Можна припустити, що при створенні нової антикорупційної моделі в Україні використовувалися універсальні підходи до комбінування превентивних і регулятивних функцій в межах однієї установи, а також були створені спеціалізовані органи, які об'єднували кілька превентивних функцій. Таким чином, в Україні створено необхідні законодавчі умови для побудови ефективного механізму державного контролю та протидії корупції.

П. Гаман вважає: «Доцільно виділити дев'ять напрямів удосконалення державної антикорупційної політики нашої країни.

Перший напрям пов'язаний із наявністю в країні сильної політичної волі щодо реалізації заходів антикорупційної політики. Світовий запобігання та протидії корупції показує, що ефективність будь-яких антикорупційних механізмів залежить передусім від політичної волі керівників держави – бажання та намірів очистити від корупційних проявів державну службу.

Другий напрям передбачає формування на початковому етапі довіри до дій влади з боку суспільства. Це дає можливість отримати достатній часовий проміжок для реалізації поставлених довгострокових цілей, проте вимагає прийняття та реалізацію політики повної нетерпимості до корупції, а також демонстрацію швидкий і наочних проміжних результатів. Взагалі, на даному

етапі державна антикорупційна політика повинна реалізовуватися за схемою сильної політичної волі, яка втілюється в стратегію антикорупційної протидії, прагматизм і швидкість, що обов'язково має привести до швидкого досягнення результатів, які, у свою чергу, сприятимуть зміцненню політичної волі щодо протидії корупції.

Третій напрям є тотальний наступ на корупцію, що передбачає впровадження замість перетворень вжиття ґрунтовних заходів антикорупційної політики, оскільки єдиним шансом для здобуття перемоги в боротьбі з корупцією є одночасний і тотальний наступ на її прояви.

Четвертий напрям удосконалення державної антикорупційної політики залучення нових кадрів. Адже відсутність компетентних виконавців у сфері державного управління часто стає критичною вадою, перешкоджає ефективному функціонуванню антикорупційної моделі.

П'ятий напрям удосконалення державної антикорупційної політики – обмеження ролі держави, який реалізується в заходах приватизації та податковій реформі. Прозорість і відкритість приватизаційного процесу об'єктів державної власності розглядаються як джерело надходження до державного бюджету додаткових коштів, що можуть акумулюватися в різних фондах для подальшого використання.

Шостий напрям удосконалення державної антикорупційної політики має передбачатися прийняття нестандартних рішень, насамперед це може стосуватися звільнення під заставу з-під варти осіб, засуджених за корупційні злочини. Даних крок має бути більш вигідним, ніж утримування таких осіб у в'язниці за кошти державного бюджету. Проте необхідно зазначити, що механізм звільнення корупціонерів під заставу характеризується високим ступенем корупційного ризику.

Сьомий напрям пов'язаний з тим, що в рамках удосконалення державної

антикорупційної політики слід забезпечити практичне впровадження принципу «об'єднання та тісної взаємодії». Це означає єдність зусиль ключових політичних осіб, відповідальних за вжиття антикорупційних заходів, та тісної взаємодії між ними.

Восьмий напрям, що стосується адаптації міжнародного досвіду до місцевих умов, передбачає не тільки врахування успішних зарубіжних антикорупційних практик, а й з'ясування причин невдалих антикорупційних кампаній.

Дев'ятий напрям удосконалення державної антикорупційної політики передбачає використання технологічних досягнень, що по-перше, має привести до зменшення кількості особистих контактів громадян з державними чиновниками, а по-друге, сприятиме підвищенню стандартів прозорості і спрощенню вирішення завдань щодо забезпечення ефективного моніторингу якості надання адміністративних послуг. Доцільно зазначити, що використання новітніх технологій для цілей державної антикорупційної політики сприятиме підвищенню загальної ефективності державного управління. Крім того, слід враховувати, що технологічний розвиток вимагає залучення більш талановитих і компетентних виконавців, що пов'язує використання технологічних досягнень із залучення нових кадрів» [6].

Оскільки громадянське суспільство є головним ініціатором боротьби з корупцією, його члени та активісти повинні бути активно включені в модель державної антикорупційної політики. Для цього потрібно вдосконалити стратегічну комунікацію, яка вважається одним з ключових аспектів поліпшення антикорупційної політики.

В рамках антикорупційної стратегії слід передбачити можливість врахування громадської думки та домінуючих настроїв у суспільстві, що використовується для коригування самої політики.

Крім того, можливості для прийняття одноосібних рішень посадовцями обмежуються в умовах прозорості та відкритості їх діяльності, наявності чітких критеріїв оцінки процесу ухвалення рішень і розроблених альтернатив, які відкрито обговорюються та розробляються. Оптимальне рішення повинно бути прийняте з урахуванням всіх аспектів, бути економічно обґрунтованим, а результати його виконання мають бути виміряні за допомогою показників. Основою державної антикорупційної політики повинні бути показники сприйняття громадськістю корупційних явищ та оцінка їхнього суспільного впливу.

Варто відзначити, що ефективна боротьба з корупцією в суспільстві неможлива без забезпечення реальної прозорості та доступу до інформації про діяльність владних структур та їхніх представників для громадян України. Таким чином, важливим кроком у вдосконаленні державної антикорупційної політики в рамках розвитку державно-приватного партнерства є розробка та впровадження стандартної антикорупційної програми для юридичних осіб, що має включати такі принципи та вимоги, як систематичне визначення цілей, абсолютна прозорість у фінансових операціях, відбір приватних партнерів на конкурентній основі та підтримку конструктивних відносин. Висновки даного дослідження мають значення для подальшого розвитку у цьому напрямі та можуть вказувати на перспективи майбутніх досліджень.

Отже, з вищевикладеного можна підсумувати, що основними цілями антикорупційної політики в Україні є зменшення рівня корупції та захист прав і законних інтересів громадян, суспільства і держави від корупційних загроз. Ці завдання включають у себе наступне: уникнення корупційних порушень; створення правового механізму, який перешкоджає підкупу осіб з публічним статусом; покладення відповідальності за корупційні дії згідно з законом; компенсація завданої шкоди внаслідок корупційних правопорушень;

моніторинг корупційних факторів та ефективності антикорупційних заходів; формування антикорупційної свідомості у суспільстві; сприяння доступу до інформації про випадки корупції та їх публічного викриття у засобах масової інформації; створення стимулів для заміщення посад непідкупними особами у державних і муніципальних органах.

РОЗДІЛ 2

ДЕРЖАВНА АКТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

2.1 Національна антикорупційна політика України: історія формування

У сучасному етапі розвитку суспільства виявлено різноманітні загрози і ризики, які можуть серйозно підірвати життєздатність людства, якщо їх не вирішити негайно. Ці небезпеки стосуються кліматичних, ресурсних, екологічних, техногенних, економічних та соціальних сфер. Для подолання цих проблем були сформульовані Цілі сталого розвитку, які були ухвалені на саміті та підтримані Генеральною Асамблеєю ООН.

К. Наумчук зазначає: «Одною з найважливіших цілей суспільного розвитку є ціль «Сприяння розбудові миролюбного і всеохопного суспільства задля сталого розвитку, забезпечення всім доступу до правосуддя і створення ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях», в межах якої виокремлено завдання щодо істотного скорочення масштабів корупції та хабарництва в усіх їх сферах . Отже, тим самим, найбільш потужна глобальна міжнародна організація визнала нагальну необхідність подолання корупції, як одного з найнебезпечніших суспільних явищ. Вочевидь, системний підхід до подолання корупції може забезпечити виключно інститут держави через формування та реалізацію антикорупційної політики. Вірність даної гіпотези підкреслює особлива увага міжнародної ініціативи «Партнерство «Відкритий уряд», серед зобов'язань якої, в контексті впровадження високих стандартів професійної чесності у державному уряді, закріплено положення щодо проведення суворої антикорупційної політики спрямованої на подолання корупції та хабарництва у всіх інституційних секторах [27].

Науковець додає: «Формування тезауруса антикорупційної складової вітчизняного державного управління відбувається поступово. Попри чисельні публікації з проблематики державної антикорупційна політика», до яких варто зарахувати перед усім ті, що були запропоновані науковцями:

– «напрямок дій та відповідний комплекс заходів, обраний і здійснюваний органами державної влади та органами місцевого самоврядування за підтримки суспільства та у співпраці з його інститутами для вирішення проблем корупції у всіх сферах суспільного життя»;

– «передбачений законами та підзаконними нормативно-правовими актами комплекс правових, економічних, освітніх, виховних, організаційних та інших заходів, що формуються і реалізуються органами державної влади, місцевого самоврядування та громадськістю з метою виявлення, припинення фактів корупції, усунення детермінант, що її опосередковують, відновлення порушених прав і законних інтересів фізичних, юридичних осіб та держави»;

– «напрямок узгоджених дій держави і суспільства щодо усунення (мінімізації) причин і умов, які породжують корупцію в різних сферах життя. Дієвий підхід полягає в системному і постійному запобіганні та протидії корупції з метою її зведення до незначного рівня й підтримки на такому рівні» [27].

Потрібно окремо згадати визначення антикорупційної політики, яке було офіційно ухвалене у 2009 році, але згодом у 2011 році було відкликано разом із відповідним нормативним актом. Це визначення описує антикорупційну політику як "комплекс заходів правового, економічного, освітнього, виховного, організаційного та інших заходів, спрямованих на створення системи запобігання та протидії корупції, а також усунення причин її виникнення.

Наведені визначення безумовно мають достатньо глибоку підґрунтя, але їхній основний фундамент у сфері управління державою трохи слабкий.

Зміцнення цього фундаменту у контексті розвитку трактування поняття «державна антикорупційна політика» можливе за умови врахування основних підходів до державного управління загалом, що базуються на наукових дослідженнях.

Важливо відзначити, що в провідних наукових дослідженнях з державного управління нашої країни державна політика розглядається як сукупність ціннісних цілей, управлінських заходів, прийнятих рішень та дій, а також системи управління для досягнення цих цілей. Тому логічно розглядати державну антикорупційну політику як комплекс управлінських мір, рішень і заходів, спрямованих на запобігання, протидію та подолання корупції, а також на визначення порядку їх впровадження.

Вперше в незалежній Україні державно-управлінські цілі та рішення щодо боротьби з корупцією знайшли своє відображення в Законі України «Про боротьбу з корупцією» (1995 р.), в якому було визначено : «

- поняття корупції;
- склад корупційних діянь;
- суб'єкти корупційних діянь;
- суб'єкти-інституції боротьби з корупцією;
- загальні напрями попередження корупції у вигляді спеціальних обмежень щодо державних службовців та інших осіб, а також фінансового контролю;
- відповідальність за корупційні діяння та інші правопорушення, пов'язані з корупцією;
- усунення наслідків корупційних діянь та інші правопорушень, пов'язаних з корупцією;
- контролю та нагляд за виконанням законів у сфері боротьби з корупцією» [37].

К. Намчук зазначає: «Впродовж наступних 10 років Україною, з метою посилення дієвості державної антикорупційної політики, було підписано (2003 р.) ратифіковано (2006 р.) дві міжнародні Конвенції щодо питань корупції, а саме: Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173). Вказані конвенції окреслили стан справ боротьби з корупцією, закріпили міжнародні цілі боротьби з корупцією, понятійний апарат, умови захисту суверенітету країн-підписантів, заходи щодо запобігання, міжнародне співробітництво в межах останньої, перелік кримінальних правопорушень пов'язаних з корупцією, правоохоронну діяльність в цій сфері, заходи щодо повернення активів, технічну допомогу, обмін інформацією, а також механізми реалізації конвенцій та контроль за виконанням. Підписання вказаних Конвенцій сприяло подальшому розвитку державної антикорупційної політики України, що призвело до прийняття в 2009 році пакету нормативно-правових актів в сфері антикорупційної діяльності держави, зокрема (в хронологічному порядку):

- Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції»;
- Закону України «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Зasad антикорупційної політики».

Втім, корупційні проблеми в країні лише накопичувалися, що спричинило потребу у формування оновленого документу державної антикорупційної політики – Закону України «Про запобігання корупції» – який і було ухвалено наприкінці 2014 року» [36].

У цьому нормативному документі можна зазначити «...що він відрізняється»:

- розвинутим тезаурусом;

- ідентифікованим законодавством в сфері запобігання корупції;
- розширеним складом суб'єктів, на які поширюється дія антикорупційного законодавства;
- розвинуто інституційні засади державного управління антикорупційною діяльністю через запровадження нового суб'єкту формування та реалізації антикорупційної політики – Національне агентство з питань запобігання корупції (визначено його статус, керівництво, порядок проведення конкурсного відбору та призначення Голови Національного агентства з питань запобігання корупції, повноваження Голови Національного агентства з питань запобігання корупції та його заступників, організація діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції, гарантії незалежності агентства, повноваження та права агентства, контроль за його діяльністю, правовий статус працівників агентства та їх соціальний захист, порядок оплати праці, фінансове та матеріально-технічне забезпечення агентства, порядок внутрішнього контролю в його межах);
- прописано порядок формування та реалізації антикорупційної політики: головним інструментом якої визначено антикорупційну стратегію, яка реалізується відповідно до державної антикорупційної програми; закріплено моніторинг та оцінку ефективності реалізації державної антикорупційної політики; порядок формування та затвердження антикорупційних програм; форму участі громадськості в заходах щодо запобігання корупції;
- розвинуто положення щодо запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням в частині обмежень щодо: використання службових повноважень чи свого становища, одержання подарунків, сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, періоду після припинення відповідної державної діяльності, а також запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними;

– закріплено положення щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, як то: вжиття відповідних заходів внутрішнього, зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів; усунення від виконання завдань, вчинення дій, прийняття рішення чи участі у його прийнятті; обмеження доступу інформації; перегляд обсягу службових повноважень; здійснення повноважень піз зовнішнім контролем; переведення, звільнення особи тощо;

– закріплено правила етичної поведінки, зокрема: вимоги до поведінки осіб, порядок їх дотримання, власне деталізація принципів етичної поведінки (законність та етичність діяльності, пріоритет інтересів, політична неупередженість, неупередженість; компетентність та ефективність, нерозголошення інформації, утримання від виконання незаконних рішень та доручень);

– прописано порядок фінансового контролю в межах запобігання корупції в розрізі процедур: заповнення та подання декларації, облік та оприлюднення декларації, контроль та перевірка декларації, моніторинг способу життя суб'єктів декларування, додаткові заходи та особливості здійснення фінансового контролю;

– закріплено положення щодо захисту викривачів в розрізі: загальних підходів щодо державного захисту викривачів; забезпечення умов щодо повідомлення інформації про можливі факти корупційних правопорушень; права та гарантії викривача, захист його: трудових прав, прав на анонімність та конфіденційність, на отримання інформації, на винагороду; винагорода викривачу; його юридична відповідальність тощо;

– прописано інші механізми запобігання та протидії корупції, а саме: заборона на одержання пільг, послуг, майна органами влади; антикорупційна експертиза; спеціальна перевірка та порядок її проведення; результати

проведення спеціальної перевірки; порядок формування Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення; вимоги щодо прозорості та доступу до інформації; закріплено загальні підходи механізму запобігання корупції у діяльності юридичних осіб, якими:

- описано засади запобігання корупції у діяльності юридичних осіб, порядок формування та змістовні складові антикорупційної програми юридичних суб'єктів, вимоги до останньої, правовий статус Уповноваженого; прописано відповідальність за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та усунення їх наслідків, як то: власне відповідальність за вказані правопорушення, відшкодування збитків, шкоди, незаконні акти та правочини, відновлення прав і законних інтересів на відшкодування збитків від корупційних дій, вилучення незаконно набутих та необґрунтованих активів; порядок міжнародного співробітництва»[36].

К. Наумчук зазначає: «На реалізацію широкого кола цілей, завдань, напрямів діяльності в межах закріпленої вказаним вище Законом державної антикорупційної політики, з метою посилення інституційної спроможності державного апарату в сфері антикорупційної діяльності, фактично одночасно було сформовано такі суб'єкти такої діяльності:

- Національне антикорупційне бюро України;
- Національну раду з питань антикорупційної політики;
- Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Автор також зазначає: «Законом України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» було презентовано основні напрями реалізації державної антикорупційної політики на середньострокову перспективу; до них ввійшли:

- запобігання корупції (зокрема: запобігання корупції у представницьких органах влади; створення доброчесної публічної служби; запобігання корупції у діяльності органах виконавчої влади; запобігання корупції у сфері державних закупівель; запобігання корупції у судовій системі та органах кримінальної юстиції; запобігання корупції у приватному секторів; доступ до інформації);

- покарання за корупцію;

- формування негативного ставлення до корупції. Аналіз ухвалених упродовж 2014 р. та охарактеризованих унормованих положень державної антикорупційної політики свідчить про її значну гармонізацію до міжнародних державних антикорупційних підходів» [27].

К. Наумчук зазначає, що; «...2014 рік став поворотним у розбудові державної антикорупційної політики на засадах міжнародних стандартів. Попри розробку проекту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2018–2020 роки», останній не набув статусу Закону» [27].

Однак, у 2022 році Верховною радою України було ухвалено Антикорупційна стратегію на 2021–2025 рр.. Вона серед іншого передбачає: «

- підвищення ефективності системи запобігання і протидії корупції (за напрямками: формування та реалізації державної антикорупційної політики; формування негативного ставлення до корупції; врегулювання конфлікту інтересів, дотримання загальних обмежень та заборон, правил етичної поведінки; здійснення заходів фінансового контролю; забезпечення доброчесності політичних партій та виборчих кампаній; захист викривачів корупції);

- запобігання корупції у пріоритетних сферах (за напрямками: справедливий суд, прокуратура та органи правопорядку; державне регулювання економіки; митна справа та оподаткування; державний та приватний сектори

економіки; будівництво, земельні відносини та інфраструктура; сектор оборони; охорона здоров'я, освіта та соціальних захист);

– забезпечення невідворотності відповідальності за корупцію (за напрямками: дисциплінарна відповідальність; адміністративна відповідальність; кримінальна відповідальність) [40].

Грунтовне вивчення вказаного нормативного документу показує, що механізм антикорупційної діяльності планується розвивати шляхом деталізації напрямів дії та їх структурування. Однак обраний другим проблемою підхід має певні недоліки, оскільки він ґрунтується на змішаному діяльнісно-галузевому підході, що призводить до фрагментарного застосування його положень і відволікає увагу від основного об'єкту державного управління, який є ключовим в рамках антикорупційної політики. Замість цього, запропоновано використовувати інституціональний підхід, за яким векторні напрями діяльності відповідних суб'єктів реалізації антикорупційної політики будуть спрямовані на конкретні сектори: нефінансові корпорації, фінансові корпорації, загальне державне управління, домашні господарства, некомерційні організації. Такий підхід, з урахуванням необхідності диференціації до відповідних підсекторів, дозволить максимально охопити всі сфери суспільного життя антикорупційними заходами, що є досить важливим у сучасних умовах. Особливу увагу також потребує система управління державними фінансами, на яку корупція сильно впливає, призводячи не лише до великих втрат бюджетних коштів, але й значно погіршуючи ефективність державного управління в цілому

К. Намчук пропонує вважати що: «Національна антикорупційна політика має таку періодизацію:

- етап зародження державної антикорупційної політики (1991–1995 рр.);
- етап становлення та формування загальних положень державної антикорупційної політики (1996–2003 рр.);

–етап первинної імплементації міжнародних підходів до державної антикорупційної політики (2004–2014 рр.);

– етап розвитку інституційного забезпечення державної антикорупційної політики та активізації подальшої імплементації міжнародних підходів до державної антикорупційної політики (2015 р. – дотепер)» [27].

Запропонований підхід відображає всі ключові кроки у розвитку вітчизняної державної антикорупційної політики. Висновки та можливості для майбутніх досліджень також враховані. Представлені авторські пропозиції спрямовані на формування науково обґрунтованих підходів як у галузі науки про державне управління в антикорупційній сфері загалом, так і до державної антикорупційної політики. Їх втілення допоможе подолати таке шкідливе для суспільства явище, як корупція, та сприятиме подальшому зміцненню демократичних принципів суспільного життя.

2.2 Формування антикорупційної політики в Україні в контексті забезпечення ефективного публічного управління

Сучасний стан боротьби з корупцією характеризується формалізованим підходом до визначення пріоритетів Національної антикорупційної програми, недостатньою послідовністю, зволіканням з ухваленням законів та впливом політичних чинників. На додачу, важливо проаналізувати взаємозв'язок між економічним розвитком країни та рівнем корупції. У цьому контексті важливо враховувати необхідність пристосування законодавства та правозастосовчої практики до потреб інститутів громадянського суспільства, забезпечення прав і свобод громадян, а також інтересів суспільства та держави. Тому важливо враховувати проблему підвищення правової культури та правосвідомості громадян при розробці антикорупційної політики, а також забезпечити інформованість населення про ініціативи держави в цьому напрямі. Для

належного розвитку потрібне дослідження адміністративно-правового аспекту протидії корупції в Україні, а також формування умов для раціоналізації Національної антикорупційної програми, розробки нового законодавчого механізму для впровадження цієї політики в роботу органів влади

Необхідно продовжувати систематично вивчати та розробляти наукові та теоретичні засади, законодавче регулювання і практичну діяльність осіб, що мають повноваження в боротьбі з корупцією. Особливу увагу слід приділяти політичному аспекту корупції, оскільки вона є результатом політичної діяльності з одного боку, а з іншого впливає на структуру та функціонування владних інститутів, і визначає сутність влади. Також необхідно докладніше вивчити зарубіжний досвід створення та реалізації ефективної антикорупційної політики та визначити можливості її впровадження в Україні. Крім того, важливо провести окремий аналіз залежності між економічним розвитком країни та рівнем корупції.

Як зазначає А. Новак: «Інтегрованість завдання раціоналізації управлінської діяльності державної влади в такому контексті зумовлена потребою адаптувати більш консервативну за змістом правотворчу та правозастосовчу діяльність до процесів становлення і розвитку інститутів громадянського суспільства, ствердження правової держави, забезпечення прав і свобод громадянина, інтересів суспільства і держави. Саме тому окремим напрямом теоретичних досліджень варто визначити врахування проблеми формування рівня правової культури та правосвідомості громадян під час розроблення антикорупційної політики держави, обізнаність населення про ініціативи держави у сфері реалізації НАП. Суттєвого наукового доробку потребує дослідження адміністративно-правового аспекту запобігання корупції в Україні, а також формування інституціональних та організаційних передумов раціоналізації НАП, розробки принципово нового законодавчого механізму

щодо впровадження такої політики в діяльності органів влади. Подальшої комплексної теоретичної розробки потребують також правове регулювання і практична діяльність суб'єктів уповноважених вести боротьбу з корупцією» [29].

Т. Василевська зазначає: «В європейських країнах впродовж останніх двох десятиліть відбулися реформи у сфері державного управління та організації і діяльності публічних адміністрацій в напрямку проведення чіткого розподілу між виробленням політики на одному рівні (на рівні міністерств, департаментів міністерств) та виконанням політики на іншому рівні (агенції), що узагальнено дістало назву «paradigm shift» (з англ. – «зміна парадигми» [5].

А. Новак зазначає: «В умовах конституювання принципово нового формату системи державного управління актуалізується завдання формування самостійної парадигми національної антикорупційної політики, що визначає поєднує у власній структурі завдання трансформаційного процесу в суспільстві на основі сучасних управлінських концепцій належного врядування, сталого розвитку, багато-рівневого управління, партисипативності, респонсивності. Водночас така парадигма інтегрує правовий, політологічний, філософський та управлінський напрями наукового аналізу, базується на сучасній методології історичного аналізу, вимагає самостійного дослідження особливостей формування НАП на сучасному етапі державотворення. Цілком зрозуміло, що на даному етапі державотворення з'являються фактори, які не тільки не послабили, а й посилили соціальну базу корупції за рахунок непередуманої демократизації та лібералізації законодавства, різкого переходу від планової економіки до ринкової економіки. Таким чином, корупція як антисуспільне явище набуває ознак, які дозволяють визначати долю влади, економіки, держави та суспільства в цілому. Корупція тісно пов'язана з організованою злочинністю, негативно впливає на функціонування державної влади у всіх її

проявах: законодавчій, виконавчій та судовій. Саме внаслідок цього корупція поступово перетворюється з ординарного злочину на соціальну хворобу, при цьому перш за все, порушуюся законні права та інтереси громадян України. Тому на сучасному етапі розвитку, особливо протягом останніх років, коли відбулись кардинальні зміни у політичному та суспільному житті країни, змінились погляди і на проблему протидії корупції» [29].

Україні досі доводиться стикається з найактуальнішим завданням управління державою - боротьба з корупцією в органах влади, особливо в контексті підготовки до вступу до Європейського Союзу. Формування ефективної антикорупційної стратегії стає ключовим фактором для забезпечення стійкого економічного розвитку країни. Однак у правовому середовищі поки що недостатньо уваги приділяється дослідженню взаємозв'язків та наслідків глобалізації на правопорушення у різних сферах, таких як економіка, корупція, тероризм та загальна соціальна безпека. Існують певні негативні аспекти глобалізації, які призводять до зростання бідності, злочинності, тероризму, а також до деградації екосистем та загроз екологічних та гуманітарних криз. Швидкий розвиток світової економіки супроводжується поширенням економічних криз, що сприяє зростанню впливу корупційних проявів на систему публічного управління.

С. Серьогін наголошує: «Вітчизняні науковці термін «корупція» трактують досить неоднозначно, дають нечіткі, неконкретні формулювання, які суперечать одне одному. Вони відносять до суб'єктів корупційних дій лише осіб, наділених владними повноваженнями. До уваги часто не береться середовище, що породжує корупційні дії (недосконалість нормативно-правової бази, неоднозначність службових обов'язків посадовців, дублювання повноважень у сфері публічного управління тощо)» [45].

М. Мельник зазначає: «Наявне в теорії права, законодавстві та у практиці

його застосування розмаїття визначень поняття «корупція» обумовлюється:

- 1) різним розумінням сутності корупції;
- 2) різними підходами та критеріями, що застосовуються для визначення цього поняття;
- 3) прагненням дати універсальне визначення корупції як соціального явища, політичної, економічної, соціальної, кримінологічної, кримінально-правової категорії та конкретного протиправного діяння» [20].

Таким чином, можна виділити ряд характерних ознак, що визначають корупцію. Ці ознаки включають: системні аспекти, пов'язані з соціальною, правовою, політичною, економічною та моральною сферами; присутність елементів організованої злочинності; вплив на державні органи влади та їх посадових осіб; специфічну поведінку посадових осіб, що полягає у зловживанні владою для особистих корисливих цілей; виконання корупційних дій на користь третіх осіб за винагороду; утримання від виконання певних дій за домовленістю або згодою сторін; таємничий характер корупційної діяльності; вчинення дій, що виходять за рамки кримінальних правопорушень, і які можуть призвести до адміністративної, дисциплінарної або цивільної відповідальності; підрив авторитету органів влади та держави в цілому, що призводить до негативного ставлення суспільства до прийнятих рішень та до владних структур загалом.

А. Новак пропонує власне визначення корупції: «Корупція – це соціальний, правовий, політичний, економічний, етико-моральний феномен латентного характеру, який знаходить прояв у навмисних діяннях посадової (службової) особи, пов'язаних зі створенням протиправного зв'язку однієї або кількох осіб, уповноважених на виконання функцій держави, або місцевого самоврядування чи прирівнених до них осіб, осіб громадських, комерційних та інших організацій з окремими особами чи групою осіб шляхом використання

свого службового становища, з особистою корисливою метою одержання для себе чи в інтересах третіх осіб, неправомірної вигоди у вигляді як майнового, так і немайнового характеру, та переваг, а також підкуп зазначених осіб шляхом протиправного надання їм фізичними та юридичними особами вказаних благ і переваг, що підриває авторитет та престиж органів державної влади і держави в цілому і за які передбачені всі види юридичної відповідальності» [29].

Україна наразі має налагоджену єдину систему нормативно-правового регулювання протидії корупції, що охоплює як законодавчі акти, так і нормативні документи, видані органами державної влади на різних рівнях. Аналізуючи це питання на рівні держави та регіонів, можна встановити, що сучасні базові закони та підзаконні акти достатньо комплексно регулюють запобігання та протидію корупції в діяльності публічних органів. Науковий підхід передбачає використання класифікації ознак корупції та виявлення її форм у різних сферах життєдіяльності. Проте важливо розрізняти основну різницю між корупцією та лобізмом у цивілізованих країнах, де лобізм має законну мету переконувати чиновників у використанні раціональних механізмів для ухвалення державно-управлінських рішень.

Необхідно зазначити на інший аспект формування НАП - забезпечення ефективної нормотворчості в сфері діяльності державних органів. Оскільки нормативно-правове регулювання управлінської діяльності є інструментом управління поведінкою людей в урядово організованому суспільстві. Законодавча фіксація управлінської діяльності служить мірою для людських дій, забезпечує соціально-політичну, психологічну та організаційну спрямованість управлінської роботи, закріплює нормативно оформлену директивну базу управління, визначає права і обов'язки (компетенцію) державних органів, їхніх структурних підрозділів та службових осіб,

встановлює правильне взаємозв'язок між обсягом повноважень та відповідальністю апарату управління, закріплює найбільш раціональний варіант управлінської діяльності, підтримує належну організованість і дисципліну учасників управлінського процесу.

А. Новак зазначає: «Нормативне закріплення покликане забезпечити правову базу реформування системи державного управління в рамках реалізації адміністративної реформи в Україні, створити умови для побудови демократичної, соціальної, правової держави. Адже безпосередньо нормами права встановлюються державно-владні управлінські правовідносини та закріплюються права і обов'язки громадянина, а також інших суб'єктів, які не мають владних повноважень, у відносинах з представниками держави; встановлюються організаційні та правові засади функціонування всієї системи державної адміністрації; здійснюється розподіл повноважень між органами державного управління та їх структурними одиницями; визначаються принципи, методи, форми управління державою. Базовим інструментом реалізації національної антикорупційної політики (НАП) виступає досконале нормативно-правове забезпечення, що сприяє формуванню нового правового поля як комплексу норм і стандартів суспільного розвитку як сфери запровадження НАП, а також детермінує аксіолологічну спрямованість еволюції інститутів і форм публічного управління, що виходить із традицій і практики вирішення проблем формування антикорупційної політики в інших країнах, зокрема країнах – членах ЄС. Така зарубіжна практика детермінована за двома напрямками: перший – імплементація європейських цінностей (демократія, верховенство права та права людини) в управлінську практику, при цьому такі цінності визначені нормативними актами; другий – імплементація нормативно-правових актів міжнародних організацій та міждержавних об'єднань (які містять норми-стандарти, норми-правила та норми-регламенти); третій –

врахування практики та рекомендацій міжнародних громадських організацій, що спеціалізуються на проблематиці антикорупційної політики» [29].

У сучасних умовах зовнішні чинники мають значний вплив на формування НАП, впровадження європейських стандартів у сфері публічного управління та розповсюдження принципу добросовісного управління. Ці аспекти є важливими для переходу до соціальної організації суспільства, що базується на участі громадян та реагуванні на їх потреби, а також формування нового типу відносин між різними суспільними суб'єктами. У процесі створення та впровадження національної антикорупційної політики необхідно акцентувати увагу на принципі прозорості. Прозорість суспільства є важливим показником розвитку всіх гілок влади, вона визначає рівень цивілізованості та демократизму взаємин між владою та громадянами, що відповідає концепції правової держави, яка проголошена в Конституції України. Ці принципи європейського стандарту сприяють інтересам держави, знижують рівень корупції та зловживань у владних структурах, а також захищають права осіб, оскільки вони вимагають широкого розголошення інформації про діяльність владних органів та обґрунтування публічних рішень.

У контексті перетворень, що відбуваються в Україні в політичній, економічній, соціальній та духовній сферах, використання потенціалу самоорганізації та самоврядування населення стає ключовим фактором для забезпечення стабільності і збереження національної державності. Завдання забезпечення прозорості в діяльності владних структур через впровадження стратегій НАП допомагає досягти трьох основних цілей: відновлення довіри громадян до органів влади, утворення негативного середовища для поширення корупції у суспільстві та забезпечення реалізації конституційних прав громадян у сфері інформації. Тому під час розроблення національної антикорупційної політики слід пам'ятати, що корупція - складне явище, коріння якого полягає не

стільки в індивідуальних вадах поведінки людини, скільки в недоліках в організації владних механізмів, особливо в сфері державного управління економікою, в переважаючому урядовому контролі і регулюванні різних аспектів соціального та економічного життя, в численності державного апарату, у функціях розподілу. Боротьба з корупцією, як складним соціально-політичним явищем, можлива лише за умови врахування, крім юридичних, також політичних, соціальних, економічних, організаційних, управлінських і культурних аспектів.

2.3 Зарубіжний досвід у запобіганні та протидії корупції як напрямок створення національної антикорупційної стратегії в Україні.

Досвід країн світу у протидії корупції, враховуючи особливості їх систем державного управління, є важливим джерелом для України. Ці знання можуть бути використані в роботі окремих державних установ у боротьбі з корупцією та при розробці нормативно-правових актів, спрямованих на зменшення корупційних проявів в управлінні державою. Згідно з результатами Всесвітнього дослідження економічних злочинів та шахрайства за 2018 рік, майже половина організацій в Україні стала жертвою корупції та шахрайства, що є зростанням у порівнянні з попередніми роками. Незаконне привласнення майна, шахрайство у закупівлях та управлінні персоналом, а також корупція та хабарництво – серед найпоширеніших видів економічних злочинів. Навіть з урахуванням зростання обізнаності українських організацій щодо корупційних дій, кожен сьомий випадок шахрайства виявляється випадково. Ці дослідження показують, що корупція та шахрайство мають серйозний вплив на фінансовий стан організацій в Україні, а їх репутація, бренд та відносини з бізнес-партнерами страждають найбільше. Багато організацій не готові виявляти та запобігати корупції та шахрайству. Виявлення та запобігання корупції та шахрайства є складним завданням, яке потребує комплексного підходу та

використання як сучасних технологій, так і людських ресурсів, базуючись на розумінні причин цих явищ та обставин, що їх спричиняють.

Установлення відповідної корпоративної культури, що ґрунтується на принципах чесності та прозорості, як у державних, так і у приватних структурах, може сприяти розвитку прозорості та відповідальної поведінки, що допоможе вивести шахрайство та хабарництво на поверхню. Важливо врахувати значення корпоративної культури у контексті боротьби з легалізацією шахрайства, оскільки працівники, скоюючи шахрайські дії, можуть вважати їх лише економічними злочинами без реальної шкоди та несвідомо уникають усвідомлення наслідків для інших осіб. Таким чином, для ефективного протистояння таким діям необхідно акцентувати увагу на середовищі, яке впливає на поведінку працівників, особливо на культурному контексті в організації. Розуміння працівниками моральних та юридичних аспектів неприпустимості таких дій може ускладнити їх виправдання для себе. Це питання потребує більш активної боротьби в суспільстві та підвищеної уваги з боку законодавців та правоохоронних органів, оскільки існують прогалини в законодавстві, які дають можливість посадовим особам обходити його шляхом сплати певної суми (хабара) та вчиняти кримінальні дії. Тому важливо підсилити контроль та провести реформування антикорупційних органів та законодавства для запобігання подібним проблемам у майбутньому.

О. Мельник зазначає: «Боротьба з корупцією передбачає розроблення та впровадження заходів щодо запобігання, виявлення та припинення злочинів, які пов'язані з корупційними діями, усунення їх наслідків та притягнення винних до відповідальності. Не виникає сумніву, що система таких заходів має базуватися на принципах законності, гласності, невідворотності покарання за корупційні правопорушення, відновлення порушених прав, компенсації громадянам, їх об'єднанням, державі збитків, заподіяних корупцією. Ці заходи слід уважати невід'ємною частиною реформи

державного управління. Але науковці попереджають, що Україна не може просто копіювати антикорупційні методи і заходи, що застосовуються в інших країнах, де державні органи та посадові особи мають детальні нормативні акти та чітко визначені обов'язки щодо їх реалізації. У цих країнах боротьба з хабарництвом ведеться за допомогою суворих санкцій, що мають сенс, оскільки хабар підштовпує чиновника до порушення чітко визначених стандартів. Закони, які ухвалюють у нашій державі, показують чудеса винахідливості, щоб не обтяжувати себе потребою в їх дотриманні» [21].

О. Мельник зауважує: «Досить цікавим є досвід Китайської Народної Республіки, в якій використовують, крім найжорсткіших заход боротьби з корупцією, і профілактичні. Наприклад, Центральний комітет Комуністичної партії Китаю забороняє займатися бізнесом і виступати навіть радниками в цій сфері дітям і родичам працівників на керівних посадах. Такий захід покликаний обмежити корупцію у вищих ешелонах влади. Але розглядаючи китайську корупцію, важливо визнати, що це явище належить до так званої «азійської моделі» корупції, де ним є звичне і суспільно прийнятне культурне й економічне явище, пов'язане з функціонуванням держави.

О. Мельник звертає нашу увагу на Японію: «Як і в багатьох країнах, у Японії одним із найважливіших напрямів боротьби з корупцією є кадрова політика. Особливе значення законодавство Японії надає заборонам стосовно політиків, державних і муніципальних службовців. Вони стосуються численних заходів, які політично нейтралізують японського чиновника щодо приватного бізнесу як у час служби, так і після відходу з посади. Державне адміністрування орієнтоване на державну службу. При цьому японським чиновникам гарантована гідна оплата праці, а також законодавець приділяє значну увагу етичній поведінці політиків і службовців». [21].

Міжнародний досвід у протидії та запобіганні корупції має значення для усвідомлення найбільш типових тенденцій та механізмів, які можуть бути

корисними для України. Основними пріоритетами в цьому контексті можуть бути: поширення освітніх ініціатив щодо антикорупційних практик та їхніх наслідків, спрямованих на підвищення рівня свідомості громадян та пропагандування негативного ставлення суспільства до корупції через різноманітні навчальні програми; підвищення ролі громадських організацій у протидії корупції, їх активне включення у роботу наглядових і консультативних рад при органах влади та спеціалізованих антикорупційних установах, а також надання їм можливості впливу; акцент на превентивних та заохочувальних заходах у боротьбі з корупцією, віддаючи перевагу їм перед репресивними заходами (при цьому підвищуючи кваліфікацію та ефективність працівників антикорупційних організацій для забезпечення неухильного покарання для всіх корупціонерів, незалежно від їхнього політичного статусу); залучення більш широкої інтернет-платформ та вдосконалення інтерактивних веб-сайтів для оперативного реагування на скарги громадян щодо фактів корупції (разом з введенням юридичної відповідальності за відсутність заходів щодо негайного розгляду таких скарг відповідними правоохоронними органами)

О. Новіков зазначає: «За наявності досить розповсюдженої корупції заходи щодо усунення її причин є пріоритетними лише в боротьбі з конкретними проявами. До того ж правовим системам деяких розвинених країн не властиве правове використання терміна «боротьба», адже в законодавстві закріплюються принципи саме щодо «запобігання» таких правопорушень» [25, с. 54].

О. Соснін зазначає: «Одним з елементів формування та впровадження ефективної антикорупційної системи має бути чітка взаємодія держав світу, особливо їх правоохоронних органів, спільна участь у заходах, ініційованих ООН, Радою Європи, Інтерполом, Міжнародним валютним фондом, Світовим Банком та іншими міжнародними організаціями» [43].

Б. Романюк зазначає: «Практика іноземних правоохоронних органів

свідчить про те, що вдосконалення нормативного і правового забезпечення передбачає існування ефективної системи боротьби з корупцією як на національному, так і на міжнародному рівнях, а також є однією з головних умов успішного подолання цієї проблеми. Досвід країн у боротьбі з корупційними правопорушеннями дозволяє нам скласти уявлення про основи передової національної антикорупційної стратегії, розвиток якої сьогодні є суттєвим в Україні. Відповідно, ми маємо розробити єдину державну політику в боротьбі з корупцією, яка б включала комплекс державних, політичних, економічних, соціальних та правових заходів. Також важливо створити реальні антикорупційні органи, що б не залежали від усіх відомств і які б забезпечували якісний постійний контроль за діяльністю державних органів на всіх рівнях, а також забезпечити незалежне функціонування судової влади за зразком правоохоронних систем Італії, США, Великобританії чи Франції [44, с. 12].

Організація Об'єднаних Націй прийняла Конвенцію проти корупції ще у 2003 році, використовуючи накопичений міжнародний досвід. Цей документ докладно визначає корупційні дії та надає конкретні пропозиції щодо боротьби з цим явищем у країнах-членах ООН. Ратифікація цієї Конвенції Верховною Радою України в 2006 році зобов'язує нас дотримуватися її основних положень, серед яких:

- поліпшення та зрозумілості кадрової політики в органах влади;
- введення Кодексів поведінки державних службовців з метою підтримки їхньої чесності та непідкупності;
- удосконалення прозорої системи державних закупівель та бюджету;
- створення системи державної звітності на прозорих та об'єктивних принципах;
- покращення стандартів бухгалтерського обліку та аудиту в приватному секторі;
- ефективний розвиток громадянського суспільства та інших інститутів.

А. Ахтирська зауважує: «Динамічне формування антикорупційної політики України відбувається на засадах, проголошених ООН та Радою Європи, а також з урахуванням найкращого досвіду європейських держав. Україна підписала та ратифікувала Кримінальну конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією ще в 1999 році, Цивільну конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією теж у 1999 році та Конвенцію ООН проти корупції у 2003 році. У межах нашої теми варто також указати на важливі антикорупційні закони, включаючи Конвенцію Організації економічного розвитку про боротьбу з хабарництвом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях, Конвенцію ООН проти корупції та антикорупційне законодавство деяких країн» [2].

На думку О. Мельника: «Боротьба з корупцією і її попередження вже багато років є об'єктом обговорення на міжнародних науково-практичних конференціях за участю спеціалістів із Ради Європи, що говорить про потребу в комплексному підході до вдосконалення антикорупційного законодавства. Стратегія боротьби з корупцією, що має бути спрямована на запобігання корупційним проявам, веде за собою визначення ґрунтовного цільового призначення антикорупційного українського законодавства. У більшості європейських країн проводять дієві реформи державного управління для створення відповідних умов щодо запобігання корупції. Розглянемо декілька прикладів. У Швеції комплекс заходів для боротьби з корупцією було затверджено ще в ХІХ столітті, що робить її зачинателем у цьому питанні. Важливий акцент робився на формуванні моральних та етичних норм для чиновників, що на той час мінімізувало випадки хабарництва. Цьому сприяло створення незалежної судової влади, а також передбачались виключні права держави та ініційована прозорість державного управління. Важливу роль відіграла громадська думка, яка рішуче засуджувала всіх, хто вчиняв корупцію, змушувала їх навіть подати у відставку. Інколи йшлося про тих, щодо кого є тільки підозра в корупційних діяннях. Після багатьох років реформування Швеція має зразкову репутацію країни з найнижчим рівнем корупції.

Антикорупційне законодавство США носить системний характер. Воно складається також з актів, що регламентують лобістську, банківську, біржову та інші види діяльності. І хоч це не є гарантією повного викорінення корупції, однак у США її рівень значно нижчий, ніж в інших державах. Боротьба з корупцією полегшується ще й тим, що в США немає імунітетів для посадових осіб. Будь-який чиновник, включаючи Президента, конгресменів і сенаторів, може бути притягнутий до кримінальної відповідальності, хоч і в особливому порядку (після відсторонення його від посади). У Нідерландах існує трирівнева система боротьби з корупцією. Більшість випадків корупції державні організації та інститути, такі як в'язниці, департамент державних зборів, міністерство оборони тощо, розбирають самі (всередині своїх організацій). Для цих цілей у держустановах існують власні відділи внутрішніх справ, або внутрішні служби безпеки. Як правило, організації карають тих, хто провинився, зміщенням із посади, стягуванням компенсації за порушення або ж звільненням. Ураховуючи довгий євроінтеграційний процес українського законодавства, важливо вказати на Угоду про асоціацію України з Європейським Союзом, у якій сторони домовилися співпрацювати в боротьбі з кримінальною та незаконною організованою чи іншою діяльністю, а також із метою запобігання їй. Таке співробітництво спрямовується на розв'язання таких проблем, як корупція у приватному та державному секторах» [21].

М Бігельман зазначає: «В основі антикорупційної політики Європейського Союзу лежать такі складники, як наявність політичної волі, відповідність наявним міжнародним договорам та іншим документам, наявність чіткого і взаємопов'язаного антикорупційного законодавства, ефективна діяльність усіх установ, відповідальних за дотримання антикорупційних норм, чітка і прозора система прийняття на державну службу, відповідна адекватна заробітна плата, прозорість та підзвітність публічної влади, чіткі та зрозумілі правила фінансового контролю, наявність реєстру корупціонерів, розширена практика конфіскації майна корупціонерів. Зрозуміло, що це не стовідсоткові інструменти досягнення успіху в боротьбі з хабарництвом і корупцією в

цілому, але цей перелік дає змогу зрозуміти, що в Україні є місце для суттєвого вдосконалення системи боротьби та попередження такого негативного протиправного діяння [63].

Також викликає серйозні обурення інший аспект - корупційність законів. Вчені зазначають, що відсутність ефективної системи покарань за корупцію є ключовою причиною її поширення у багатьох країнах. Важливо пам'ятати, що рівень корупції часто залежить від суворості покарань: "важливіше, ніж сама суворість, є усвідомлення неминучості покарання і страх посадовця перед можливістю його покарання". Можливою стратегією було б створення "експертних рад" - спеціалізованих структур, що оцінюють соціально-економічні, фінансові та інші проекти з точки зору їх впливу на процес розвитку та збільшення рівня корупції. І хоча може бути припущення, що різноманітні правозастосовні, саморегулювальні та інноваційні гібридні механізми вже досить ефективні в боротьбі з корупцією, це не так.

Проте ключовою є те, що ці механізми, хоч і сприяють вчасній реакції, все ж таки іноді зазнають невдач, що призводить до незавершених кримінальних справ або недоведення винних осіб до кримінальної відповідальності, навіть у випадках, коли воля до виконання закону в правоохоронних органах є досить висока. В наш час заходи щодо протидії корупції проводяться як урядами окремих країн, так і різними міжнародними, громадськими та неурядовими організаціями. Тому поступово в світовому співтоваристві формуються глобальні антикорупційні угоди і спільні практики. Багато держав вже впровадили в практику широкий спектр заходів протидії корупції, які заслуговують на увагу і вивчення. Предмет корупції та хабарництва потребує чіткого юридичного визначення, оскільки ця проблема викликає певні труднощі на практиці і під час обговорення в юридичній літературі через нечіткі формулювання та розмиті характеристики. На нашу думку, потрібне поліпшення кримінального законодавства, яке передбачатиме відповідальність за хабарництво, що підвищить ефективність боротьби з ним. Крім того, необхідно уважно вивчити досвід західноєвропейських країн у

протидії корупції, особливо в частині наближення національного законодавства до міжнародноправових актів щодо боротьби з корупцією та хабарництвом.

О. Мельник зауважує: «Одним із найважливіших заходів для ефективної боротьби з корупцією є відповідний комплекс норм права, які забороняють форми неправомірної поведінки, що чинять шкоду як державі, так і громадянам. Важливо розуміти, що до такого комплексу варто зарахувати не лише законодавчо закріплені заборони, але і певні заходи, що мали б попереджувати корупцію і були б спрямовані на обмеження та зменшення самих причин корупції. У такому разі проблема боротьби з корупцією не лише впливає на належне покарання за корупцію, але і спрямовується на боротьбу із самим виникненням першопричин і зменшенням сприятливих умов для корупції. Ми переконані, що організаційно-правовими засадами боротьби з хабарництвом та корупцією в Україні є такі складники, як наявність політичної волі щодо антикорупційних заходів; відповідність наявним міжнародним нормативним документам; існування та вдосконалення чіткого і взаємопов'язаного антикорупційного законодавства; належна та ефективна діяльність усіх установ, відповідальних за дотримання антикорупційних норм; прозорість та підзвітність публічної влади; чіткі та зрозумілі правила фінансового контролю та ін.» [21].

Ці заходи не гарантують повного успіху у боротьбі з хабарництвом і корупцією загалом, проте вони вказують на можливість суттєвого удосконалення системи протидії цим негативним явищам в Україні. Важливо пам'ятати, що немає універсального засобу для подолання корупції. Кожна країна має вибирати свій шлях, що ґрунтується на власному законодавстві, менталітеті, традиціях і т.д. Варто шукати національний підхід до боротьби з корупцією, враховуючи зарубіжний досвід. Досвід східних країн, ймовірно, не буде ефективним для України через їхню закритість та жорсткість ієрархії підпорядкованості. Однак важливим аспектом, який слід врахувати в усіх країнах, є розвиток громадянської свідомості, що сприяє змінам у сприйнятті та

укріпленню зв'язків у протидії корупції, розширенню прав і можливостей громадян завдяки підвищенню інформованості та бджіливості, що сприяє збільшенню прозорості й відповідальності в державних установах під час надання послуг

РОЗДІЛ 3

ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

3.1 Оцінка ефективності інструментів антикорупційної політики в Україні

Недостатній прогрес у виконанні антикорупційної стратегії в Україні суттєво уповільнює економічний розвиток та просування у напрямі демократії у країні. Успішне втілення антикорупційної політики дозволить Україні наздогнати країни-члени Європейського Союзу у найближчі роки та досягти середньоєвропейського рівня у цьому показнику. Результати попередньої Антикорупційної стратегії, розробленої на період 2014–2017 років, та державні програми для її реалізації мали значний потенціал у боротьбі з корупцією, проте не вдалося ефективно використати через тривалість процесу створення спеціалізованих антикорупційних інститутів та непослідовність державних стратегій у цій сфері. Мета сучасної Антикорупційної стратегії полягає в досягненні прогресивних змін у запобіганні та протидії корупції, забезпеченні узгоджених дій антикорупційних органів, органів влади та місцевого самоврядування. Нова Антикорупційна стратегія визначає корупцію як головну перешкоду для забезпечення стабільності економічного зростання та ефективного управління в умовах демократизації влади та перетворення суспільних відносин. Завданнями попередньої Антикорупційної стратегії було сформулювати систему пріоритетів, пов'язаних з розробкою антикорупційних інструментів (правових механізмів) та створенням антикорупційних органів для ефективного впровадження цих інструментів

Д. Солодун зазначає: «В основу інституційного забезпечення антикорупційної політики України було покладено антикорупційні принципи

задекларовані резолюцією Ради Європи в 1997 р., що полягають в:

- посиленні ступеня проінформованості громадянського суспільства;
- створенні умов для самостійності діяльності антикорупційних органів;
- детінізації економічних процесів;
- якісній підготовці кадрового забезпечення, що несе повну відповідальність за ефективність антикорупційних заходів;
- використанні системи податків, законодавства та органів публічної влади у боротьбі з корупцією;
- прозорості, відкритості, відповідальності органів публічної влади у прийнятті управлінських рішень;
- розробці кодексу поведінки державних службовців; - належній процедурі контролю за органами влади ;
- впровадженні системи ревізії дій по запобіганню та виявленню корупції;
- врахуванню відповідальності за корупційні дії;
- прозорості процедур у публічних закупівлях;
- прозорості правил фінансових операцій політичних партій;
- незалежності засобів інформації у висвітленні корупції;
- наявності інструментів нормативно-правового захисту від корупції; - підтримці наукових розробок і проектів по боротьбі з корупцією;
- врахуванні корумпованості процесів адміністрування;
- посиленні міжнародного співробітництва в питаннях запобігання корупції;
- формуванні якісної моделі публічного управління антикорупційною політикою;
- боротьбі з хабарництвом у всіх сферах і рівнях управління;
- участі громадянського суспільства у вирішенні питань корупції». [42].

Д. Солодун додає: «Пріоритети в напрямках профілактики і запобігання корупції в 2020 – 2024 роках базуються на результатах стандартного опитування рівнів корупційних викликів України. Так, проведене у 2020 році опитування підприємців, експертів та широкої громадськості, інших груп респондентів, про стан, динаміку та поширеність корупційних процесів в Україні, а також стан ефективності антикорупційної політики, відповідно до стандартів опитування щодо рівня корупції, показало, що ключовим пріоритетом у боротьбі з корупцією, як для бізнесу (57 % респондентів), так і для населення (52 % респондентів) має стан судової системи України. Наступним за пріоритетом, для громадян, було названо стан охорони здоров'я (38 %), поліції та прокуратури (37 %), державного сектору економіки (27 %), податкового та митного секторів (25 %), а також фінансові аспекти проведення виборчого процесу політичними партіями (21 %). Представники бізнесових структур ієрархію пріоритетів у протидії корупції вибудували від поліції та прокуратури (41 %), до податкового та митного секторів (32 %), політичних партій та їх фінансування виборчих кампаній (25 %), охорони здоров'я (24 %), оборони і безпеки (23 %), що співпало з думкою експертів. Експерти акцентують увагу на впливі звичаїв, земельних відносин, міського розвитку, будівництва великих об'єктів інфраструктури, судової системи на корупційні процеси. Пересічні громадяни вважають, що найбільше відчують корупційний вплив при отриманні медичних послуг, бізнесмени при взаємодії з правоохоронними органами та органами прокуратури» [49].

Аналіз корупційних процесів в Україні, оцінка ефективності попередньої антикорупційної політики, відповідність її міжнародним стандартам управління та кращим світовим практикам у запобіганні та протидії корупції, дозволили сформулювати пріоритети антикорупційної політики на період з 2020 по 2024 роки. Ці пріоритети включають:

- упорядкування функцій державних та місцевих органів шляхом усунення дублювання повноважень та припинення недієвих функцій, що створює додаткові ризики корупції;
- перехід до цифрової трансформації виконання функцій органів влади та місцевого самоврядування;
 - забезпечення прозорості, відкритості та відповідальності як основи для мінімізації корупційних ризиків у державних органах;
 - створення зручних та законних альтернатив для задоволення потреб фізичних та юридичних осіб;
 - невідворотність юридичної відповідальності за корупційні дії та порушення, що створюють додаткові стримуючі ефекти;
 - формування суспільної нетерпимості до корупції та підтримки культури чесності та поваги до права.

Основні принципові положення антикорупційної політики слід враховувати при розробці програмних документів Кабінету Міністрів та інших органів влади, антикорупційних програм публічних органів та цифрових трансформацій у виконанні повноважень органів влади. Координацію реалізації антикорупційної стратегії та державних антикорупційних програм здійснює Національне агентство з питань запобігання корупції. Його моніторингові функції включають збір, агрегування та аналіз інформації про виконання антикорупційних заходів, а також оцінку та звітність з реалізації стратегії.

Індикатори результативності включають ступінь виконання програмних заходів, відповідність нормативів державним програмам, впровадження міжнародних стандартів, рівень залучення громадян до боротьби з корупцією та інше. Результати звіту відображаються в національній доповіді щодо ефективності антикорупційної політики, яку готує та представляє Національне агентство з питань запобігання корупції.

Д. Солодун зазначає: «Основні принципові положення антикорупційної політики мають враховуватись при розробці:

- програмних документів Кабміну, інших інститутів влади, спрямованих на ефективну боротьбу з корупцією в усіх сферах суспільного життя;
- антикорупційних програм публічних органів, які зазначені в Законі України «Про запобігання корупції» і визначають діяльність органів місцевого самоврядування, дублювання повноважень одним і тим же органом, поєднання яких створює додатковий корупційний ризик;
- цифрових трансформацій реалізації повноважень органів публічної влади та місцевого самоврядування;
- інструментів забезпечення прозорості в розкритті даних як основи для мінімізації корупційних ризиків;
- механізмів впровадження антикорупційних практик, більш зручних для користувачів;
- формуванні системи юридичної відповідальності за корупційні правопорушення;
- формуванні суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури та поваги до верховенства права» [49].

Національне агентство з питань запобігання корупції впроваджує Антикорупційну стратегію та відповідні державні програми, враховуючи вимоги, встановлені законодавством. Кожен пріоритетний напрям Антикорупційної стратегії визначає шлях до вирішення проблем та досягнення стратегічних цілей у боротьбі з корупцією. Це гарантує чітке розуміння необхідних заходів для втілення антикорупційної політики. Якщо виконання заходів державних програм не ефективне, Національне агентство приймає необхідні заходи для забезпечення їх належного виконання та може вживати заходів до притягнення керівництва відповідних органів до дисциплінарної

відповідальності.

Якщо виконання антикорупційних програм не призводить до результатів, Національне агентство видаватиме накази керівництву відповідних органів щодо необхідності забезпечення належного виконання таких заходів та почне процедуру притягнення керівника такого органу до дисциплінарної відповідальності. Зміна Антикорупційної стратегії без обговорення з громадськістю та урахування позиції Національного агентства неможлива. Національне агентство виконує координаційні функції реалізації Антикорупційної стратегії та заходів з державних антикорупційних програм відповідно до процедур, встановлених законодавством. Поряд з цим, Національне агентство створило Координаційну робочу групу, яка є консультативним органом та здійснює контроль за фінансовим забезпеченням реалізації Антикорупційної стратегії з державного та місцевих бюджетів, а також моніторить рух коштів, призначених для виконання державних антикорупційних програм, включаючи міжнародну технічну допомогу.

Д. Солодун виділяє такі: «...індикатори результативності виконання Антикорупційної стратегії включають:

- ступінь реалізації програмних заходів;
- ступінь відповідності нормативів, які передбачені державними програми;
- ступінь впровадження міжнародних стандартів та передового світового досвіду;
- швидкість у просуванні України в рейтингах IWP;
- частка населення, що негативно ставиться до корупційних дій;
- частка громадян, що мають особистий корупційний досвід;
- кількість громадян, які повідомляють про корупційні дії.

Результати звіту реалізації Антикорупційної стратегії відображені в

національній доповіді щодо ефективності антикорупційної політики, готує і представляє Нацагентство, виходячи з процедури що визначається законодавчими нормами, що дозволяє досягти очікуваних стратегічних результатів, а саме:

1) Встановити загальні показники та причини корупції в Україні, систематично оцінювати досвід та суспільне сприйняття корупції;

2) Запровадити єдину систему збору, узагальнення, аналізу статистичних даних результативності дій спеціалізованих антикорупційних органів. Відповідні дії проводяться Національним антикорупційним бюро, Державним бюро розслідувань, Національним агентством з питань виявлення та управління одержаними корупційними активами, Національною поліцією, органами прокуратури, судами та іншими державними органами по виявленню, розслідуванню та розгляду справ про корупційні діяння» [42].

3.2 Антикорупційна політика України в умовах війни

Як зазначають К. Нестеренко та О. Булгакова: «На сьогоднішній день, не зважаючи на повномасштабне військове вторгнення російської федерації в Україну, наша держава продовжує процеси реформування низки сфер державної політики, процеси демократизації, лібералізації та європейської інтеграції, що активізувались після Революції Гідності та набули ще більшої інтенсивності в умовах війни. Умовою досягнення статусу розвиненої демократії, забезпечення взаємної довіри між владою та суспільством, розвиток суспільних відносин і вільної конкуренції, створення рівних можливостей для розвитку усіх громадян, суб'єктів господарювання і органів державної влади та місцевого самоврядування і, зрештою, повноцінне входження України до глобального цивілізаційного простору є наявність та реалізації ефективної і зваженої державної антикорупційної політики. Враховуючи необхідність

виконання Україною Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом, ключові завдання для підготовки до повноцінної інтеграції з європейським співтовариством, а також беручи до уваги відповідні вимоги європейської та світової спільноти, одним з найбільш актуальних завдань державного управління на сьогодні є посилення політик, інструментів та механізмів боротьби з корупцією на різних рівнях» [28].

Вчне зауважує зауважує: «Transparency International Ukraine - акредитований представник глобального руху Transparency International, який з 2012 року допомагає Україні ставати сильнішою. Організація комплексно підходить до розробки та впровадження змін задля зниження рівня корупції в окремих сферах. Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI) – показник, який з 1995 року розраховується міжнародною організацією Transparency International. Сама організація не проводить власних опитувань. Індекс розраховують на основі 13 досліджень авторитетних міжнародних установ і дослідницьких центрів. Для визначення оцінки України використано 9 джерел. Ключовим показником Індeksu є кількість балів, а не місце в рейтингу. Мінімальна оцінка (0 балів) означає, що корупція фактично підміняє собою державу, максимальна (100 балів) свідчить про те, що корупція майже відсутня в житті суспільства. Індекс оцінює корупцію лише в державному секторі. Індекс сприйняття корупції, розрахований Transparency International Ukraine у 2022 році, свідчить, що Україна перемістилася на 1 бал вище, порівняно з попереднім роком. Одержавши 33 зі 100 можливих балів, вона займає 116 місце зі 180 країн світу. Так само 33 бали мають Алжир, Ангола, Замбія, Монголія, Сальвадор та Філіппіни. Для нашої країни, для її розвитку це має не аби яке значення, а особливо в контексті війни. Попри російське вторгнення, наша країна показала, що її прогрес в боротьбі з корупцією це сталий процес, який продовжується навіть у надскладний період існування

держави» [28].

Агресія з боку росії стала іспитом для усіх українських державних інституцій, у тому числі й для антикорупційних органів, створених уже після Революції Гідності. Робота антикорупційних органів, попри деякі обмеження, зумовлені воєнним часом, все одно відбувалася, а її результати були помітними. Також саме у 2022 році українська влада виконала низку обіцянок щодо антикорупційної сфери, які давала раніше. Серед безперечних досягнень минулого року потрібно назвати ухвалення державної Антикорупційної стратегії, довгоочікуване призначення керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, яка активізувала розслідування щодо топ-корупції. Також свою ефективність показав Вищий антикорупційний суд – за 2022 рік суд розглянув 49 справ, із яких 37- з винесенням вироків.

Як зазначають М. Кравчук та І. Лаврів: «Однак зростання України в останні роки могло бути значно помітнішим, а ефект від боротьби з корупцією – відчутнішим. Якби конкурс з обрання керівника САП не затягувався, а відбувся, як був запланований у 2021 році, антикорупційні розслідування активізувалися б раніше. Якби парламент не затягнув прийняття Антикорупційної стратегії на 2 роки, Україна значно раніше отримала б чіткий план дій у боротьбі з корупцією. Якби антикорупційні органи мали повноцінну операційну та інституційну спроможність (фактичну можливість прослуховування для НАБУ, доступ до належної судової експертизи, розширення повноважень САП), антикорупційна система, яка вистояла і під час повномасштабної війни, працювала б ефективніше. Успіхи України в Індексі сприйняття корупції за останні 10 років показали, що позитивні зміни можливі, якщо на це є політична воля. За цей час Україна відзначилася справді помітним приростом в СРІ, вітчизняна антикорупційна система показала свою спроможність, і ці ж успіхи відзначає світ. Але на тлі світового рейтингу наші

результати пока, що попереду ще багато роботи» [14].

К. Нестеренко та О. Булгакова зауважують: «У 2022 році ми бачили чимало антикорупційних розслідувань, тому що корупція є внутрішнім ворогом, боротьба з яким завжди на часі. В останні місяці суспільство сформуvalo запит на значно жорсткіші міри з покарання корупціонерів, а громадськість та ЗМІ зі свого боку ще пильніше відстежують можливі випадки корупції. І для того, щоб процес такого моніторингу був успішним, попри війсьнич час в Україні треба максимально відкривати дані там, де це не шкодить безпеці. Наступні роки для нашої країни багато в чому стануть вирішальними: на Україні чекає не лише перемога у війні з росією, а й складний шлях до повноцінної інтеграції з ЄС. І він, безперечно, неможливий без ефективних антикорупційних реформ. На наш погляд, для зниження рівня корупції у 2023 році необхідно:

- завершити конкурси й обрати професійних, незалежних і добросовісних керівників органів антикорупційної екосистеми: Агентства з розшуку та менеджменту активів, Національного антикорупційного бюро та Національного агентства з питань запобігання корупції;

- провести реформу конституційного правосуддя з урахуванням висновків, наданих Венеційською комісією. Провести прозорий конкурс з відбору суддів Конституційного Суду України. Оновити органи суддівського самоврядування для забезпечення нормального функціонування судових установ та запуску повноцінної судової реформи»;

- відкрити дані, де це можливо і не шкодить інтересам безпеки та оборони. Відновити подання електронних декларацій та їх перевірку НАЗК. Відновити подання звітів політичних партій. Відновити функціонал органів, який обмежили через війну, окрім очевидних і обґрунтованих винятків;

- використовувати електронну систему Prozorro для закупівель

відновлення України після російського вторгнення. Забезпечити ефективний контроль та моніторинг закупівель» [28].

Негативні наслідки корупції проявляються у зниженні довіри до країни, органів влади та моральних цінностей у суспільстві.

Вона призводить до проникнення кримінальних елементів у державно-управлінські та громадські відносини, а також підриває економічні та політичні засади держави, що перешкоджає залученню іноземних інвестицій і сприяє тінізації економіки.

Після перемоги над державою-агресором перед Україною виникнуть численні економічні, політичні і соціальні проблеми, які посилять корупція. У зв'язку з цим наша держава повинна вже зараз розробляти та впроваджувати ефективну координовану політику протидії корупції, сприяючи ефективним практикам, що спрямовані на запобігання корупції.

Це потребує спільної дії всіх державних органів та громадянського суспільства, спрямованої не лише на боротьбу з корупцією, але й на запобігання умовам, що сприяють її поширенню.

Таким чином, разом із стримуванням військової агресії, боротьба з корупцією стає одним із найважливіших пріоритетів для всіх гілок державної влади сьогодні.

3.3 Шляхи вдосконалення антикорупційної політики України в умовах

У наш час, коли інформаційні системи швидко розвиваються та технології постійно вдосконалюються, кожна країна повинна бути уважною до нововведень і проводити реформи, спрямовані на полегшення, модернізацію та підвищення ефективності роботи державних інституцій. Широке використання інформаційних технологій на всіх рівнях управління та спілкування, поширення

незалежних інформаційно-комунікаційних технологій, вимагає змін і перетворень у системі державного управління. Це необхідно не лише для забезпечення країни необхідними передумовами для електронної демократії, а й для повного переходу до системи електронного управління.

У нових умовах система державного управління повинна адаптуватися до вимог інформаційного суспільства, в якому інформація та знання виступають основними факторами соціальних та економічних змін. Інструменти інформаційно-комунікаційної сфери мають забезпечувати вільний доступ до них та обміну ними. В цьому контексті поява нових структур інформаційного суспільства призвела до виникнення нових форм корупції. Недоступність інформації про державні рішення та обмеження можливостей публікації антикорупційних матеріалів у ЗМІ сприяють поширенню корупції. Навіть у демократичних країнах, де є розвинені громадянські інституції, чиновники та бізнесмени часто шукають причини для обмеження доступу до важливої суспільної інформації.

Як зазначає В.Нонік: «Упровадження інформаційно-комунікаційного інструментарію в практику публічного управління у світі свідчить про його високу ефективність у реалізації реформ в адміністративній сфері і дає змогу успішно реалізовувати заходи, що спрямовані на забезпечення відкритості влади та прозорості державно-управлінських рішень. Інформаційно-комунікаційні технології як сукупність методів, виробничих і програмно-технологічних і комунікаційних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюжок, що забезпечує збирання, зберігання, обробку, висновки і поширення інформації, в першу чергу призначені для зниження трудомісткості процесів використання інформаційних ресурсів. Одночасно, крім того, що вони виконують інформаційну функцію, вони є дуже важливим інструментом у реалізації антикорупційної стратегії. Так, автоматизація державних послуг та

виключення людського чинника з процесу прийняття рішення одразу знижує можливість виникнення корупції за рахунок скорочення контактів у сегментах, де функціонує ряд інформаційних систем і електронних сервісів» [30].

Науковець додає: «Загалом, в Україні вже існує 62 різних електронних сервіси, проте частина з них може використовуватися лише юридичними особами, а інша частина працює в тестовому режимі та потребує вдосконалення. Основні з них такі: Кабінет електронних сервісів Міністерства юстиції; Онлайн будинок юстиції; Портал IGov; Портал електронних послуг Пенсійного фонду України; Електронний кабінет платника податків (ЕКП); Об'єднана електронна система охорони здоров'я «eHealth» тощо».

В Україні нещодавно був прийнятий Закон України № 2322-IX «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки», у якому затверджено Антикорупційну стратегію на 2021-2025 роки. Документ є надзвичайно важливим адже метою цієї Антикорупційної стратегії є: «...досягнення суттєвого прогресу в запобіганні та протидії корупції, а також забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування. У цій Антикорупційній стратегії корупція розглядається як ключова перешкода стабільному економічному зростанню і розбудові ефективних та інклюзивних демократичних інститутів» [40].

Стратегія передбачає дотримання таких принципів у боротьбі з корупцією: «

1) оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування, реалізація чого передусім передбачає: усунення дублювання повноважень різними органами; тимчасове припинення реалізації малоефективних повноважень, що супроводжуються високим рівнем корупції, до запровадження належних процедур, які мінімізуватимуть відповідні корупційні ризики; усунення

випадків реалізації одним і тим самим органом повноважень, поєднання яких створює додаткові корупційні ризики;

2) цифрова трансформація реалізації повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, прозорість діяльності та відкриття даних як основа для мінімізації корупційних ризиків у їх діяльності;

3) створення на противагу існуючим корупційним практикам більш зручних та законних способів задоволення потреб фізичних і юридичних осіб;

4) забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, що створює додатковий стримувальний ефект для всіх суб'єктів правовідносин;

5) формування суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права.

Згідно закону у стратегії закладено такі стратегічні результати:

1) дослідження, спрямовані на встановлення загальних показників та причин корупції в Україні, а також вимірювання досвіду та сприйняття корупції населенням здійснюються на регулярній основі;

2) запроваджено єдину уніфіковану систему збору, узагальнення та візуалізації статистичної інформації, передбаченої частиною другою статті 18³ Закону, про результати діяльності Національного агентства, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Національної поліції, органів прокуратури, судів та інших державних органів;

3) під час формування та реалізації державної політики Національне агентство, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України та інші органи державної влади використовують офіційну статистичну інформацію, результати оцінки корупційних ризиків та узагальнення найбільш поширених корупційних практик, а також ураховують результати соціологічних та інших досліджень;

4) збір, аналіз та оприлюднення відомостей про стан реалізації антикорупційної політики здійснюються з використанням сучасних ІТ-інструментів;

5) на потреби формування та реалізації антикорупційної політики виділяються достатні фінансові ресурси та інші необхідні ресурси;

6) координація реалізації антикорупційної політики є дієвою та ефективною, у тому числі завдяки створенню ефективних механізмів взаємодії антикорупційних інституцій з іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування;

7) результати моніторингу та оцінки ефективності антикорупційної політики є повними, достовірними, об'єктивними та публічними;

8) антикорупційні програми та інші програмні документи антикорупційного характеру органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших публічних інституцій є дієвим механізмом подолання та упередження корупційних практик у публічному секторі; до їх розробки і моніторингу виконання долучається громадськість.

Один із ключових кроків у боротьбі з корупцією в Україні та забезпеченні системності в антикорупційних реформах було прийняттям Кабінетом Міністрів України «Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції» у серпні 2017 року. Ця стратегія спрямована на розвиток комплексних, послідовних і координованих антикорупційних комунікацій як засобів запобігання та інтеграції антикорупційних ініціатив. Уряд прагне сформувати образ України як країни, що активно бореться з корупцією. Ефективна комунікація в цій сфері та передача достовірної інформації суспільству можуть сприяти позитивним змінам у довгостроковій перспективі, зокрема у збільшенні неприйняття громадянами корупції та у формуванні моделей поведінки, коли громадянин стикається з проявами корупції» [40].

В. Нонік зазначає: «Одним з важливих кроків на шляху подолання корупції в Україні та забезпечення принципу системності в реалізації

антикорупційної реформи стало ухвалення Кабінетом Міністрів України «Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції» від 23 серпня 2017 р. № 576-р Ставлячи за мету створення та розбудову системи комплексних, послідовних та скоординованих антикорупційних комунікацій як інструментів превентивної дії та інтегруючих ланок антикорупційних ініціатив, Уряд намагається сформувати імідж України як держави, що ефективно бореться з корупцією. Ефективні комунікації у сфері запобігання та протидії корупції та донесення перевіреної інформації до суспільства можуть сприяти позитивним змінам у довгостроковій перспективі, а саме у нетерпимості громадянського суспільства до корупційних проявів та у моделях поведінки, коли громадянин стикається з проявами корупції» [40].

Основні завдання, які задекларовані у Стратегії, спрямовані на ефективний обмін інформацією між державними органами та суспільством, на формування довіри до антикорупційної політики держави, загальну підтримку антикорупційної реформи та формування принципу «нульової толерантності» до корупції в суспільстві. Їх успішна реалізація вимагає використання дієвих та ефективних комунікаційних інструментів з інтегруючими властивостями [40].

Ми погоджємось з В. Ноніком, що; «...упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в антикорупційну практику як на регіональному, так і на державному рівні стикається з низкою проблем, серед яких: створення політичної відповідальності, забезпечення правової підтримки, необхідність використання відповідних технологій і забезпечення оперативної сумісності, забезпечення ретельного розслідування і санкцій, подання доказів тощо». [26].

Загалом варто зазначити, що використання інформаційно-комунікаційних технологій є невідомою частиною формування сучасної антикорупційної політики, зокрема і в нашій державі. Разом з тим, з метою вдосконалення національного антикорупційного законодавства в контексті інтенсивної

«діджиталізації» у нашій державі необхідно, на нашу думку розробити ряд нормативно-правових актів, які регулюють:

а) документи, що регулює взаємодію усіх електронних баз та додатків з метою оприлюднення інформації щодо антикорупційної політики держави;

б) вимоги та критерії до подання інформації про протидію корупції на офіційних веб-сайтах організацій.

Також для ефективної антикорупційної політики необхідно створити:

– структурні підрозділи, які будуть відповідати за ефективне функціонування інформаційно-комунікаційних систем та моніторити діяльність результати заходів по боротьбі з корупцією;

– структурні підрозділи для зв'язків із громадськістю для висвітлення заходів із протидії корупції у державних установах та залучення громадськості до розробки механізмів протидії корупції;

– структурні підрозділи для розробки нових програмних продуктів та додатків з метою подальшої цифровізації процесів із моніторингу ситуації щодо протидії корупції.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі досліджено проблему розробки теоретичних, методологічних і практичних рекомендацій для формування антикорупційної політики в Україні, зокрема, з точки зору ефективності публічного управління та використання інформаційно-комунікаційної діяльності як інструменту такої політики в контексті сучасних викликів, які постали перед нашою державою.

За результатами проведеного дослідження зроблено наступні висновки:

1. Поняття є корупції є складним соціальним явищем, яке має тисячолітню історію та в усі часи засуджувалося суспільством та владою, принаймі на декларативному рівні. Разом з тим, реальний стан справ доволі часто не відповідає декларативним намірам і ефективність боротьби з цим негативним явищем доволі часто залежить не стільки від наявності відповідної нормативної бази, скільки від «політичної волі» органів державної влади та громадської свідомості самого суспільства.

2. Аналіз історичних аспектів корупції в управлінні державами Стародавнього Світу дозволяє отримати комплексне уявлення про її вплив на суспільні відносини. Корупція, яка була складовою державного управління з самого початку існування держави, проникала в різні сфери життя і стала необхідною складовою механізмів управління та економічних відносин. Особливості її прояву в стародавньому світі показують, що корупція є складним явищем, що вбудовується в структуру держави та суспільства і змінюється разом з ними в ході еволюції.

3. Основними цілями антикорупційної політики в Україні є зменшення рівня корупції та захист прав і законних інтересів громадян, суспільства і держави від корупційних загроз. Ці завдання включають у себе наступне:

уникнення корупційних порушень; створення правового механізму, який перешкоджає підкупу осіб з публічним статусом; покладення відповідальності за корупційні дії згідно з законом; компенсація завданої шкоди внаслідок корупційних правопорушень; моніторинг корупційних факторів та ефективності антикорупційних заходів; формування антикорупційної свідомості у суспільстві; сприяння доступу до інформації про випадки корупції та їх публічного викриття у засобах масової інформації; створення стимулів для заміщення посад непідкупними особами у державних і муніципальних органах.

4. Важливо відзначити, що в провідних наукових дослідженнях з державного управління нашої країни державна політика розглядається як сукупність ціннісних цілей, управлінських заходів, прийнятих рішень та дій, а також системи управління для досягнення цих цілей. Тому логічно розглядати державну антикорупційну політику як комплекс управлінських мір, рішень і заходів, спрямованих на запобігання, протидію та подолання корупції, а також на визначення порядку їх впровадження.

5. Під час розроблення національної антикорупційної політики слід пам'ятати, що корупція - складне явище, коріння якого полягає не стільки в індивідуальних вадах поведінки людини, скільки в недоліках в організації владних механізмів, особливо в сфері державного управління економікою, в переважаючому урядовому контролі і регулюванні різних аспектів соціального та економічного життя, в численності державного апарату, у функціях розподілу. Боротьба з корупцією, як складним соціально-політичним явищем, можлива лише за умови врахування, крім юридичних, також політичних, соціальних, економічних, організаційних, управлінських і культурних аспектів.

6. Міжнародний досвід у протидії та запобіганні корупції має значення для усвідомлення найбільш типових тенденцій та механізмів, які можуть бути корисними для України. Основними пріоритетами в цьому контексті можуть

бути: поширення освітніх ініціатив щодо антикорупційних практик та їхніх наслідків, спрямованих на підвищення рівня свідомості громадян та пропагандування негативного ставлення суспільства до корупції через різноманітні навчальні програми; підвищення ролі громадських організацій у протидії корупції, їх активне включення у роботу наглядових і консультативних рад при органах влади та спеціалізованих антикорупційних установах, а також надання їм можливості впливу; акцент на превентивних та заохочувальних заходах у боротьбі з корупцією, віддаючи перевагу їм перед репресивними заходами (при цьому підвищуючи кваліфікацію та ефективність працівників антикорупційних організацій для забезпечення неухильного покарання для всіх корупціонерів, незалежно від їхнього політичного статусу); залучення більш широкої інтернет-платформ та вдосконалення інтерактивних веб-сайтів для оперативного реагування на скарги громадян щодо фактів корупції (разом з введенням юридичної відповідальності за відсутність заходів щодо негайного розгляду таких скарг відповідними правоохоронними органами)

7. Аналіз корупційних процесів в Україні, оцінка ефективності попередньої антикорупційної політики, відповідність її міжнародним стандартам управління та кращим світовим практикам у запобіганні та протидії корупції, дозволили сформулювати пріоритети антикорупційної політики на період з 2020 по 2024 роки. Ці пріоритети включають:

- упорядкування функцій державних та місцевих органів шляхом усунення дублювання повноважень та припинення недієвих функцій, що створює додаткові ризики корупції;
- перехід до цифрової трансформації виконання функцій органів влади та місцевого самоврядування;
 - забезпечення прозорості, відкритості та відповідальності як основи для мінімізації корупційних ризиків у державних органах;
 - створення зручних та законних альтернатив для задоволення потреб

фізичних та юридичних осіб;

– невідворотність юридичної відповідальності за корупційні дії та порушення, що створюють додаткові стримуючі ефекти;

– формування суспільної нетерпимості до корупції та підтримки культури чесності та поваги до права.

8. Після перемоги над державою-агресором перед Україною виникнуть численні економічні, політичні і соціальні проблеми, які посилить корупція. У зв'язку з цим наша держава повинна вже зараз розробляти та впроваджувати ефективну координовану політику протидії корупції, сприяючи ефективним практикам, що спрямовані на запобігання корупції.

Це потребує спільної дії всіх державних органів та громадянського суспільства, спрямованої не лише на боротьбу з корупцією, але й на запобігання умовам, що сприяють її поширенню.

Таким чином, разом із стримуванням військової агресії, боротьба з корупцією стає одним із найважливіших пріоритетів для всіх гілок державної влади сьогодні.

9. Загалом варто зазначити, що використання інформаційно-комунікативних технологій є невід'ємною частиною формування сучасної антикорупційної політики, зокрема і в нашій державі. Разом з тим, з метою вдосконалення національного антикорупційного законодавства в контексті інтенсивної «діджиталізації» у нашій державі необхідно, на нашу думку розробити ряд нормативно-правових актів, які регулюють:

а) документи, що регулює взаємодію усіх електронних баз та додатків з метою оприлюднення інформації щодо антикорупційної політики держави;

б) вимоги та критерії до подання інформації про протидію корупції на офіційних веб-сайтах організацій.

Також для ефективної антикорупційної політики необхідно створити:

- структурні підрозділи, які будуть відповідати за ефективне функціонування інформаційно-комунікаційних систем та моніторити діяльність результати заходів по боротьбі з корупцією;

- структурні підрозділи для зв'язків із громадськістю для висвітлення заходів із протидії корупції у державних установах та залучення громадськості до розробки механізмів протидії корупції;

- структурні підрозділи для розробки нових програмних продуктів та додатків з метою подальшої цифровізації процесів із моніторингу ситуації щодо протидії корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова Л. В. Корупція як чинник загрози національній безпеці / Антонова Л. В., Абдуллаєв Вагіф Ахмед Огли // Публічне управління та регіональний розвиток. 2021. № 12. С. 336-365.
2. Ахтирська Н.М. Міжнародний досвід боротьби з корупцією як вектор формування національної антикорупційної політики: огляд законодавства Румунії. Київ : Віче, 2015. № 18. URL: <http://www.viche.info/journal/4910/>
3. Борисов В., Кальман О. Громадянське суспільство та питання подолання корупції. Вісник Академії правових наук України. Право. Харків, 2005. Вип. 2 (41). С. 168–173.
4. Важелі активізації інноваційного розвитку економіки: досвід країн ЄС та вітчизняні реалії / М. П. Бутко, О. В. Попело, С. В. Повна, Г. М. Самійленко // Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. № 3 (19). С. 9-20
5. Василевська Т.Е. Ціннісні виміри вироблення публічної політики. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2016 Вип. 1. С. 194–206
6. Гаман П. І. Антикорупційна політика: проблеми та перспективи розвитку. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/3.pdf
7. Дзюндзюк В.Б., Мережко С.І., Передумови виникнення корупції // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Х. :Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2021. № 1 (59). С. 107-11
8. Дмитрук Б. П. Досвід антикорупційної політики як передумова ефективного розвитку економіки країни / Б. П. Дмитрук // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія : Економіка і менеджмент. 2014. № 2. С. 7 – 14

9. Євдокимов В.В. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах глобалізації: ісламська модель : [монографія] / В.В. Євдокимов, С.Ф. Легенчук, Д.О. Грицишен. Житомир: ЖДТУ, 2012.
10. Заброда Д.Г. Поняття державної антикорупційної політики / Д.Г. Заброда // Право і безпека. 2012. № 2 (44). С. 98–104.
11. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : [у 3 кн.] / А. П. Закалюк. – Київ : Ін Юре, 2007. – Кн.2. : Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів, 2007. –712 с.
12. Кохан Г.В. Явище політичної корупції: теоретико-методологічний аналіз : монографія / Г. В. Кохан. К. : НІСД, 2013. 232 с.
13. Кікалішвілі М. В. Стратегія й тактика протидії корупційній злочинності в Україні : монографія / М. В. Кікалішвілі. Запоріжжя : Гельветика, 2020. 415 с.
14. Кравчук М., Лаврів І. Сутність корупції та основні шляхи її подолання. Актуальні проблеми правознавства. 2021. № 3. С. 31–36.
15. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341–III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 13
16. Лашкет С. Протидія корупції в Україні: сучасний стан, проблемні питання та шляхи їх вирішення. Збірник наукових праць Національної академії СБ України. 2014. №52. С. 99-106.
17. Маркєєва О. Д. Антикорупційна політика в Україні: проблеми та перспективи. URL: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/21-1440595448.pdf>
18. Мартинов Д. Ю. Феномен корупції в системі публічного управління: теоретичні аспекти наукового дискурсу [Електронний ресурс] / Д. Ю. Мартинов, Н. І. Обушна // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2020. № 8. Режим доступу: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/8_2020/102.pdf

19. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : [монографія] / М. І. Мельник. Київ : Атіка, 2001. 304 с.
20. Мельник М. Фактори корупції в Україні. Право України. 2002. № 5. С. 11–12.
21. Мельник О. Г. Міжнародний досвід запобігання та протидії корупції як вектор формування. URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/6108/1/Mizhnarodnyi_dosvid.pdf
23. Мережеко С. І. Формуванн та реалізація державної політики протидії корупції. дис. .. докт. філос: спец. «Публічне управління та адміністрування» .Харків, 2023. 203 с.
24. Міжнародні стандарти у сфері запобігання та протидії корупції : монографія / [В. Л. Ортинський та ін. ; за ред. К. Б. Марисюка] ; Нац. ун-т «Львів. політехніка». - Київ : Людмила, 2021. 111 с.
25. Новіков О.В. Світовий досвід функціонування спеціалізованих антикорупційних органів. Ефективність державного управління. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2015. Вип. 43. С. 52–57
26. Нонік В.В. Антикорупційний досвід високорозвинених країн Європи [Електронне видання] / В.В. Нонік // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. №12.– Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/index>.
27. Наумчук К. М. Державна антикорупційна політика України URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/8257>
28. Нестеренко К. О., Булгакова, О. В. Антикорупційна політика України в контексті війни URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/06/18-2.pdf>
29. Новак А. М. Формування та реалізація національної антикорупційної політики в контексті сучасної теорії державного управління. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/4>

30. Нонік В.В. Сучасні антикорупційні механізми: морально–етичний та діагностичний ракурс / В.В. Нонік // Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 5.– С. 73–78.

31. Нонік В.В. Антикорупційна політика: проблеми реалізації в українських реаліях / В.В. Нонік // Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наук. пр. Серія : Державне управління.– Х. : Вид–во НУЦЗУ, 2018. Вип. 2(9). С. 47–57.

32. Окисюк Ж. С. Запобігання корупції на державній службі: сучасний стан та проблеми / Ж. С. Окисюк, Н. П. Кризина // Інвестиції: практика та досвід. – 2021. № 8. С. 113-119.

33. Пацкан В. В. Інституціональні основи антикорупційної політики як складової детінізації економіки / В. В. Пацкан // Економіка та держава. 2021. № 3. С. 4-13.

34. Петрашко С. Я. Боротьба з корупцією: міжнародний вимір та національна практика : монографія / Сергій Петрашко ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2014. 231 с.

35. Правові основи запобігання та боротьби із корупцією [Текст] : навч. посіб. для підгот. до атестації здобувачів вищ. освіти / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; [уклад.: Б. М. Головкін та ін.] ; за заг. ред. Б. М. Головкіна, С. Ю. Лукашевича. Харків : Право, 2018. 286 с.

36. Приходько А. А. Запобігання та протидія корупції в Україні за умов євроінтеграції. Адміністративно-правовий аспект : монографія / Приходько А. А. ; НДІ публ. права. Київ : Чалчинська Н. В., 2020. 383 с.

37. Про боротьбу з корупцією : Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80#Text>

38. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI// ВВР України. – 2011. – № 32. – Ст. 314

39. Про запобігання корупції: Закон України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
40. Про засади державної антикорупційної політики на 2021 - 2025 роки: Закону України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>
41. Прокопів Б. Стан та шляхи вдосконалення реалізації антикорупційної політики України / Б. Прокопів // Актуальні проблеми правознавства. – 2019. – Вип. 1 (17). С. 152-156.
42. Прохоренко О. Я. Прояви корупції – загроза національній безпеці України. Науковий вісник НАВСУ : зб. наук. праць. Київ, 2002. Вип. 3. С. 61–64.
43. Радіца О. А. Теоретичні основи економічної мотивації корупційних проявів як загроза конкурентному розвитку економіки України. Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект : сборник научных трудов. (Тернопіль, 2013). Тернопіль, 2013. Ч.1. С. 318 – 321.
44. Романюк Б.В. Світовий досвід створення та функціонування інституцій з попередження та боротьби з корупцією. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) : наук.-практ. журнал. Київ: Вид-во Міжвід. наук.-дослід. центру з пробл. боротьби з організованою злочинністю, 2009. № 21. С. 9–16.
45. Серьогін С. Соціальна сутність корупції в органах державної влади. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. Одеса : ОРІДУ НАДУ 2010. Вип. 2(42). С. 130–132.
46. Сімакова С.І., Мельник О.Г. Корупція в Україні: реалії сьогодення та шляхи вирішення. Порівняльно-аналітичне право. Ужгород : ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2018. Вип. № 6. С. 389–390.

47. Скобіна І. І. Організаційно-правові засади запобігання корупції в державному управлінні / І. І. Скобіна, К. В. Дубич // Інвестиції: практика та досвід. – 2021. – № 8. – С. 120-126.

48. Соловйов В. М. Запобігання і протидія корупції в державному управлінні України : монографія В. М. Соловйов. Київ :, 2012. 508 с

49. Солодун Д. В. Антикоруptionна політика держави в контексті суспільних трансформацій URL: <http://ir.polissiauniver.edu.ua/handle/123456789/13576>

43. Соснін О. Про необхідність використання світового досвіду у боротьбі з корупцією у вітчизняній практиці. Київ: Віче, 2014. № 1. С. 16–18.

50. Трепак В. М. Протидія корупції в Україні: теоретико-прикладні проблеми : монографія / В. М. Трепак ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка, 2020. 442 с.

51. Трепак В. М. Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні дис. .. д. ю.н. спец. «Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні». Львів. 2020. – 480 с.

54. Тульчинська С. О. Місце України за міжнародними рейтингами конкурентоспроможності / С. О. Тульчинська // Формування ринкових відносин в Україні. 2008. Вип. 8 (87). С. 30-34.

55. Цифрова економіка як фактор економічного зростання держави: колективна монографія / За заг. ред. О. Л. Гальцової. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 498 с.

56 Шкуропат О. В. Міжнародний досвід антикорупційної політики / 195 О. В. Шкуропат // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. 2014. Вип. 1. С. 356 – 369.

57. Ades A., Di Tella R. National Champions and Corruption: Some Unpleasant Interventionist Arithmetic // Economic Journal, 1997. – Vol. 107 (July). PP. 1023-1042.

58. Akerlof G.A., Yellen, J. Gang behavior, law enforcement, and community. In: Aaron, H.J., Mann, T.E., Taylor, T. (Eds.), Values in Public Policy. Brookings, Washington, 1994.

60. Andrews M. The Limits of Institutional Reform in Development: Changing Rules for Realistic Solutions. Cambridge and New York: Cambridge University Press. 2013. 254 p.

61. Bardhan P. Corruption and development: a review of the issues // Journal of Economic Literature, 1997. №35. – PP.1320-1346

62. Baumol W. J. Comment on Skaperdas and Syropoulos / Fiorentini and Peltzman (eds) (1995a) pp. 83-86.

63. Biegelman, M. T., & Biegelman, D. R. (2010). Foreign Corrupt Practices Act compliance guidebook: protecting your organization from bribery and corruption (Vol. 8). John Wiley & Sons.

64. Kovalchuk, I., Melnyk, O., & Pakhomova, A. Commercial and Legal Regulation of Advisory Services in the Ukrainian Agrarian Business Prospect Reform. European Journal of Sustainable Development, 9 (3). 2020. 538–538.

65. Lord, N. Regulating transnational corporate bribery: Anti-bribery and corruption in the UK and Germany. Crime, law and social change, 60(2), 127–145. 15.

68. Loughman, B. P., & Sibery, R. A. Bribery and corruption: Navigating the global risks (Vol. 568). John Wiley & Sons.

69. Popelo O. Framework for regional development regulation in EU integration context / O. Popelo // Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток. 2019. № 1(7). С. 41–50.

70. Popelo O. Institutional framework for regional development regulation / O. Popelo // Problems and prospects of economics and management. – 2019. – Vol. 4(20). – Pp. 298-311.

71. Ukraine: Nations in Transit. Freedom House. 2020. URL: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2018/ukraine>

72. Unpacking the concept of political will to confront corruption. U4 Brief. May 2010. No. 1. URL: <https://www.u4.no/publications/unpacking-the-concept-of-political-will-to-confront-corruption.pdf> (дата звернення: 10.08.2019).

ВІДГУК
на кваліфікаційну роботу
на здобуття освітнього ступеня магістр
студента факультету суспільних та прикладних наук
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Карп'юка Ростислава Олеговича

на тему: «Формування антикорупційної політики в Україні»

Актуальність теми: Сьогодні корупція є тим соціальним явищем яке значною мірою перешкоджає діяльності влади у побудові демократичної та правової держави, а також призупиняє проведення реформ у різних галузях: економічній, політичній, соціальній і безперечно у галузі публічного управління та адміністрування. Для того, щоб цього не відбувалося держава створити ефективну антикорупційну стратегію та здійснювати продуману антикорупційну політику.

Ефективність антикорупційної стратегії та антикорупційної політики є основою для побудови в Україні демократичної правової держави, яка є людиноцентрованою і соціальною, а норми права мають найважливіше значення. Створення і реалізація сучасної антикорупційної політики є її важливою передумовою проведення реформ в Україні, які мають на меті вдосконалення діяльності органів державної влади.

Самостійні розробки і пропозиції автора: розглянуто корупцію як суспільне явище; досліджено особливості формування антикорупційної політики в контексті забезпечення ефективного публічного управління; окреслено шляхи вдосконалення антикорупційної політики України в умовах воєнного стану.

Практичне значення роботи: полягає в тому, що сформульовані в роботі положення, висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у: науково-дослідній діяльності – як основа для подальшого дослідження проблем формування національної антикорупційної політики, зокрема, адаптації українського законодавства до стандартів ЄС; правозастосовчій діяльності – для формування критеріїв ефективності процесу

формування національної антикорупційної політики та можливості його вдосконалення; навчальному процесі – при розробленні нових та оновленні існуючих навчальних курсів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Зауваження: до роботи суттєвих зауважень немає.

Загальний висновок: Кваліфікаційна робота є завершеною самостійною працею та містить окремі ґрунтовні теоретичні та практичні рекомендації щодо реалізації антикорупційної політики в Україні. Дослідження виконано та оформлено відповідно до встановлених вимог, відповідає вимогам Вищої школи, заслуговує високої оцінки, а її автор – Карп'юк Ростислав Олегович – на присвоєння освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник:

доктор юридичних наук,
професор,
професор кафедри права
та публічного управління
ЗВО «Університет Короля Данила»

Роман ЗВАРИЧ

«26» 02 _____ 2024 р.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу

на здобуття освітнього ступеня магістр

студента факультету суспільних і прикладних наук

спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»

Карп'юка Ростислава Олеговича

на тему: «Формування антикорупційної політики в Україні»

Актуальність теми дослідження проблеми формування та реалізації антикорупційної політики є одними з найактуальніших, оскільки масштаби поширення корупції становлять реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку.

Найбільш суттєві висновки і рекомендації. В результаті виконання кваліфікаційної роботи розроблено базові методологічні складові формування та реалізації антикорупційної політики держави; систематизовано зарубіжний досвід формування та реалізації антикорупційної політики держави та представлено науково обґрунтовані пропозиції щодо його впровадження в Україні.

Наявність самостійних розробок автора. Автором досліджено та проведено комплексний аналіз динаміки та взаємозв'язків корупції та тіньової економіки в Україні, розкрито позиції науковців щодо класифікації методів діагностики та соціологічних параметрів корупції. Визначено методологічні особливості розробки та реалізації регіональної антикорупційної стратегії. Окреслено концептуальні основи реалізації морально-ідеологічної складової антикорупційної політики в Україні. Представлено комплекс пропозицій щодо вдосконалення механізмів формування та реалізації антикорупційної політики держави.

Практична цінність розроблених питань. Результатом є підвищення рівня інформаційної обізнаності суспільства щодо можливостей реалізації заходів антикорупційної боротьби; формування антикорупційного середовища шляхом створення умов для обговорення і дослідження явища «корупція» на

професійному рівні, проведення онлайн-курсів, акумулювання бази даних для проведення антикорупційного моніторингу та оцінювання стану нетерпимості суспільства до всіх проявів корупції; проведення інформаційно-просвітницьких заходів тощо.

Наявність недоліків. Доцільно було б більш детальніше охарактеризувати необхідність розробки теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів формування та реалізації антикорупційної політики в Україні.

Загальний висновок про відповідність якості роботи рівню вищої освіти і оцінка, що пропонується. Кваліфікаційна робота є самостійним науковим дослідженням, містить конкретні пропозиції та рекомендації по темі дослідження, відповідає вимогам вищої освіти і заслуговує відмінної оцінки, а Карп'юк Ростислав Олегович – присвоєння кваліфікації магістра з управління та адміністрування.

Рецензент:

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та історії
держави і права Чернівецького
навчально-наукового юридичного
інституту Національного
університету «Одеська юридична
академія»

26 лютого 2024 р.

Цуркан-Сайфуліна Юлія Василівна

метадані

Заголовок

Формування антикорупційної політики в Україні

Автор

Карп'юк Р.О. Науковий керівник / Експерт

підрозділ

King Danylo University

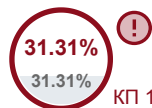
Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	↔	3
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	:	0
Білі знаки	␣	0
Парафрази (SmartMarks)	↔	288

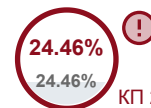
Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

23530

Кількість слів

180179

Кількість символів